

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо проведення практики для здобувачів вищої
освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта
(за спеціалізаціями) спеціалізації А6.02 Корекційна
психопедагогіка галузі знань А Освіта

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

За загальною редакцією О. В. Чопік

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Кам'янець-Подільський
2026

УДК 378.147.091.33-027.22:376-056.2/.3(075.8)

ББК 74.58+74.3я73

М54

Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка (протокол № 8 від 25 червня 2026 року)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

М. Дергач, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради;

І. Матвійчук, доктор філософії зі спеціальності Спеціальна освіта, вчитель географії та природознавства комунального закладу «Прибузька спеціальна школа» Вінницької обласної ради;

Т. Пацай, директор комунальної установи
«Крижопільський інклюзивно-ресурсний центр»

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ:

М. Г. Буйняк, Т. І. Валько, О. І. Дмитрієва, Т. О. Докучина, І. П. Марціновська, С. П. Миронова, С. А. Михальська, Ю. А. Михальська, О. В. Чопік

М54 Методичні рекомендації щодо проведення практики для здобувачів вищої освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями) спеціалізації А6.02 Корекційна психопедагогіка галузі знань А Освіта: методичні рекомендації [Електронний ресурс] / [кол. авторів]; за заг. ред. О. В. Чопік. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2026. 149 с.

Електронна версія посібника доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10291>

Методичні рекомендації щодо проведення практики підготовлені на основі програм практик, в яких чітко визначено мету, завдання практик, зазначено бази практик, компетентності, які мають бути сформовані у здобувачів вищої освіти під час проходження практик, обов'язки здобувачів вищої освіти на практиках, обов'язки керівників практик від кафедри, обов'язки керівників практик від баз практики, зміст практик, індивідуальні завдання, перелік документів, які ведуть здобувачі вищої освіти під час практик і подають на кафедру після завершення, вимоги до звітів про практики, критерії оцінювання результатів практик та визначення рівня сформованості компетентностей, порядок підбиття підсумків практик, список рекомендованої літератури.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів вищої освіти кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, а також керівників практик від кафедри.

УДК 378.147.091.33-027.22:376-056.2/.3(075.8)

ББК 74.58+74.3я73

© Колектив авторів, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
<i>Розділ 1. ПРОГРАМИ ПРАКТИК ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ</i>	<i>6</i>
1.1. Навчальна психолого-педагогічна практика.....	6
1.2. Виробнича педагогічна практика в закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням на посаді асистента вихователя/вчителя.....	19
1.3. Виробнича педагогічна практика в спеціальних закладах освіти на посаді вчителя-дефектолога.....	32
1.4. Виробнича педагогічна практика в закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням	44
<i>Розділ 2. ПРОГРАМИ ПРАКТИК ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ</i>	<i>57</i>
2.1. Виробнича дослідницька практика	57
2.2. Виробнича практика на посаді вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) в закладах дошкільної та загальної середньої освіти	70
2.3. Виробнича практика на посаді вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) в інклюзивно-ресурсних центрах	83
<i>Розділ 3. ПРОГРАМА ПРАКТИКИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ.....</i>	<i>95</i>
3.1. Науково-педагогічна практика.....	95
ДОДАТКИ.....	109
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	148

ВСТУП

Практика здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка є обов'язковим компонентом освітньо-професійних та освітньо-наукової програм підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання, набуття і вдосконалення фахових компетентностей; можливість їх працевлаштування на українському та міжнародному ринках праці.

Мета практики – оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними технологіями, формами організації та інструментами праці в галузі їх майбутньої професії, формування та розвиток у них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично формувати професійні компетентності та навички і творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

Сучасний етап розвитку освіти висуває значні вимоги до професійної підготовки спеціального педагога (бакалавра, магістра, доктора філософії). Фахівець цієї галузі має володіти високим рівнем теоретичної та практичної компетентності, бути здатним ефективно здійснювати навчання, виховання і розвиток дітей з особливими освітніми потребами, успішно реалізовувати корекційні цілі в освітньому процесі, створювати умови для засвоєння учнями змісту освітніх програм відповідно до державних стандартів.

Професійна діяльність спеціального педагога передбачає ґрунтовні знання з освітніх компонентів професійної підготовки, широкий світогляд, постійне самовдосконалення, розвиток педагогічної майстерності, творчого потенціалу та загальної культури. Формування зазначених якостей забезпечується через органічне поєднання глибокої теоретичної підготовки та професійної орієнтації з набуттям практичних умінь застосування знань у реальній педагогічній діяльності.

Важливою складовою професійного становлення здобувачів вищої освіти є практика, під час якої вони набувають необхідного досвіду, ознайомлюються зі специфікою роботи фахівців у спеціальних та інклю-

зивних закладах дошкільної і загальної середньої освіти, навчально-реабілітаційних та інклюзивно-ресурсних центрах. Практична підготовка поглиблює та систематизує теоретичні знання, сприяє формуванню професійних умінь і навичок, необхідних для навчання, виховання та корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, а також для їх соціалізації, підготовки до самостійного життя і оволодіння доступними для них професіями. Окреме значення має науково-педагогічна практика, що забезпечує підготовку докторів філософії до викладацької діяльності у закладах вищої освіти.

Робочі програми практики розроблені на основі «Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» від 31 серпня 2021 р. № 111-ОД, відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08 квітня 1993 р. № 93 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 30 квітня 1993 р. за № 35) (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міно освіти № 351 (v0351281-94) від 20.12.94), «Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)» від 31 січня 2025 р.

Розділ 1

ПРОГРАМИ ПРАКТИК ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ

1.1. НАВЧАЛЬНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Мета практики – закріпити та узагальнити знання здобувачів вищої освіти про особливості навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами та організацію освітнього процесу у спеціальних закладах освіти, зміст професійної діяльності фахівців спеціальної освіти; формувати вміння організовувати спілкування та корекційно-виховну діяльність з дітьми з особливими освітніми потребами.

Завдання практики:

- ✓ навчити здобувачів вищої освіти застосовувати набуті теоретичні знання на практиці;
- ✓ виховувати у здобувачів вищої освіти професійний інтерес, формувати творче ставлення до професії корекційного педагога;
- ✓ формувати професійну мотивацію, необхідні якості особистості майбутніх фахівців спеціальної освіти;
- ✓ забезпечити набуття здобувачами вищої освіти практичних навичок організації корекційно-виховної роботи;
- ✓ розвивати навички спілкування з дітьми з особливими освітніми потребами, педагогічним колективом;
- ✓ формувати вміння здійснювати індивідуальний та диференційований підхід до учнів з особливими освітніми потребами;
- ✓ навчити використовувати методи: спостереження, бесіда, вивчення та аналіз методичних матеріалів, шкільної документації;
- ✓ формувати вміння планувати діяльність (допомога педагогу у підготовці конспекту уроку та проведенні дидактичних, рухливих, сюжетно-рольових ігор, виховних заходів), виготовляти наочні посібники.

Базами проходження навчальної психолого-педагогічної практики є спеціальні заклади загальної середньої освіти.

***Компетентності, які мають бути сформовані
у здобувача вищої освіти під час проходження практики***

Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (4, 8-10):

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність працювати в команді.
- Здатність до міжособистісної взаємодії.
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні компетентності (3, 7, 11-13, 16):

- Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.
- Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.
- Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.
- Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.
- Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Організація проведення практики: наказ про проведення практики готує методист з практики, організацію та контроль за проведенням практики здійснює керівник практики. Під час настановної конференції здобувачі вищої освіти одержують завдання практики, методичні рекомендації щодо її проходження. Протягом проходження практики здобувачі вищої освіти мають змогу одержувати консультації у керівника практики. Захист практики відбувається на підсумковій конференції.

Організація та проведення навчальної психолого-педагогічної практики в обмежених умовах організації освітнього процесу відповідає додатку 5 до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/OMtfLCk>). Здобувачі беруть участь в освітньому процесі, послуговуючись платформами дистанційного навчання (Google Classroom, Human школа, Нові знання, Єдина школа та ін.), застосунками для проведення відеоконференцій (Zoom, Meet, Microsoft Teams та ін), месенджерами (Viber, Facebook Messenger, Skype, Discord та ін.), які використовує певний заклад загальної середньої освіти (база практики). Дистанційне комунікування учасників освітнього процесу під час проведення навчальної психолого-педагогічної практики з використанням технологій дистанційного навчання може здійснюватися через модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище MOODLE, електронну пошту (зокрема, корпоративну), месенджери (Viber, Skype та ін.), платформи для проведення відеоконференцій (Zoom, Google Meet та ін.) тощо.

Обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

- взяти участь у настановній конференції з питань організації практики у визначений деканатом факультету час;
- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;
- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- своєчасно прибути на базу практики;

- якісно та в повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, індивідуальне завдання;
- ознайомитися та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку на базі практики;
- своєчасно оформити звіт та захистити його в терміни, визначені наказом.

Обов'язки керівника практики від кафедри

- спільно з методистом навчального відділу з організації практики на факультеті забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику: інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності, правил поведінки, надає здобувачам необхідні документи;
- повідомляє здобувачів вищої освіти про форми звітності;
- бере участь у розробці програм практики;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за базами практики;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на практику та видає їх здобувачам вищої освіти до початку практики;
- узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей бази практики;
- до початку практики проводить зі здобувачами вищої освіти інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці, оформляє відповідні документи;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;

- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти при підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;
- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує здобувачів вищої освіти про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти здобувачів вищої освіти про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Обов'язки керівника практики від баз практики

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт; ознайомлює здобувачів вищої освіти з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання курсових та кваліфікаційних робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням у них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь.

Правила техніки безпеки

Здобувач вищої освіти виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки, з якими ознайомлюється на настановній конференції.

Зміст практики

Навчальна психолого-педагогічна практика проходить у формі самостійного виконання здобувачами вищої освіти визначених програмою загальних та заснованих на них індивідуальних завдань.

Загальні завдання

1. Участь у настановній конференції.
2. Знайомство із закладом освіти, дирекцією, фахівцями закладу освіти.
3. Складання індивідуального плану роботи, його узгодження з спеціальним педагогом і методистом.
4. Вивчення документації, яку ведуть спеціальні педагоги та вихователі.
5. Спостереження за діяльністю вчителя, вихователя з метою визначення стилю педагогічної діяльності.
6. Систематизоване спостереження за особливостями розвитку та поведінки учнів з особливими освітніми потребами у навчально-виховній діяльності (Додаток А).
7. Проведення дидактичних, рольових, рухливих ігор та визначення їх корекційної цінності (Додаток Б).
8. Участь у розробці та проведенні виховного заходу, аналіз корекційно-виховної спрямованості виховного заходу (Додаток В).
9. Вивчення та аналіз заходів, які проводить практичний (спеціальний) психолог з метою профорієнтаційної роботи з учнями.
10. Розробка та проведення бесіди з учнями з метою визначення професійних інтересів (Додаток Г).
11. Аналіз уроку та самопідготовки (Додаток Д, Додаток Е).
12. Ведення щоденника практики.
13. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Індивідуальні завдання

1. Підібрати методику для оцінки стану розвитку одного із психічних процесів, провести її учнями та сформулювати узагальнюючий висновок.
2. Проведення досліджень відповідно до тематики курсової роботи.

Перелік документів, які веде здобувач вищої освіти під час практики і подає на кафедру після завершення:

1. Щоденник практики.
2. Портфоліо у вигляді папки, що містить наступну документацію:
 - довідка про навчальний заклад, клас (зазначення загальної кількості дітей, розкладу (режиму) роботи начального закладу, класу.
 - копія шкільного плану виховної роботи;
 - приклад календарного плану виховної роботи на місяць;
 - приклад щоденного плану вихователя (на 1 день);
 - перелік документації вчителя та вихователя;
 - звіт спостереження за діяльністю вчителя, вихователя та визначення стилю педагогічної діяльності;
 - протокол спостереження за учнем під час навчальної та виховної роботи;
 - конспекти проведених ігор: 2 дидактичних, 2 сюжетно-рольові і 2 рухливі гри та аналіз їх корекційної цінності;
 - розроблений та проведений спільно з вихователем конспект виховного заходу, аналіз корекційно-виховної спрямованості виховного заходу;
 - перелік та аналіз заходів, які проводить практичний (спеціальний) психолог з метою профорієнтаційної роботи з учнями;
 - розроблена бесіда для визначення професійних інтересів учнів, аналіз її проведення – висновок;
 - аналіз уроку та самопідготовки.
3. Звіт про проходження практики.
4. Характеристика на здобувача-практиканта, яка обговорювалась на засіданні педагогічної ради школи, з оцінкою виконаної роботи і підписом директора або завуча школи / НРЦ, завірена печаткою школи.

Вимоги до звіту про практику

Звіт про проходження навчальної психолого-педагогічної практики має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх завдань практики. Орієнтовна схема звіту має містити такі структурні елементи.

Схема звіту

I. Загальні відомості про проходження практики.

1. Коротка характеристика закладу, класу, за яким закріплений здобувач вищої освіти.
2. Відвідування уроків, самопідготовки, виховних заходів.
3. Аналіз документації вчителя та вихователя.
4. Спостереження за роботою вчителя, вихователя.
5. Спостереження за учнями у навчально-виховній діяльності.
6. Виготовлення наочності, посібників.
7. Розробка конспектів та проведених ігор.
8. Розробка та проведення спільно із вихователем виховних заходів.
9. Вивчення та аналіз заходів, які проводить практичний (спеціальний) психолог з метою профорієнтаційної роботи з учнями.
10. Розробка та проведення бесіди з учнями з метою визначення професійних інтересів.
11. Оволодіння уміннями та навичками проведення роботи.

II. Висновки.

1. Що дала педагогічна практика здобувачу вищої освіти?
2. Позитивне в організації та проведенні практики.
3. Труднощі, що виникли під час проходження практики, шляхи їх подолання (пропозиції).

***Критерії оцінювання результатів практики та визначення
рівня сформованості компетентностей***

Очікувані результати навчання (5, 8, 9, 10, 20):

ПРН 5 – Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН 8 – Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

ПРН 9 – Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

ПРН 10 – Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

ПРН 20 – Володіти соціальними навичками (soft-skills), які дають змогу бути успішним на робочому місці та в суспільстві.

Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач вищої освіти за проходження практики – **100**.

100-90 балів (рівень А). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. На захисті практики допустив незначні помилки під час відповіді на запитання, що не впливають на розуміння навчального матеріалу та вміння ним оперувати. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

89-82 бали (рівень В). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому вони мають незначні неточності, які не впливають на загальну структуру; є незначні недоліки при підготовці звіту; у відповідях на запитання на захисті практики спостерігаються часткове нерозуміння матеріалу, труднощі при оперуванні ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

81-75 балів (рівень C). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому є недоліки у звітній документації; у відповідях на запитання спостерігаються часткове не усвідомлення матеріалу, труднощі оперування ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно» або «добре».

76-67 балів (рівень D). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики. При оформленні звітної документації спостерігаються помилки, що впливають на правильність структури занять, недотримання методики проведення; у щоденнику недостатньо спостережень, висновків про проведення занять з учнями; зміст звіту недостатньо аргументований; у відповідях на запитання відчувається недостатній рівень знань. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «добре».

66-60 балів (рівень E). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики, проте є суттєві зауваження щодо якості їхнього оформлення; спостерігаються помилки, які вказують на недостатнє усвідомлення завдань практики; щоденник, звіт та конспекти занять оформлені неправильно; у відповідях на запитання спостерігаються помилки, що свідчать про значні прогалини у знаннях. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики має позитивну оцінку.

59 і менше балів (рівень F). Здобувач вищої освіти підготував частину матеріалів практики, при оформленні яких спостерігаються грубі помилки, які вказують на нерозуміння завдань практики, порушення методики проведення занять; неправильно оформлені щоденник, звіт, конспекти занять; при відповіді на запитання допускаються грубі помилки, що свідчать про нерозуміння навчального матеріалу. Характеристика керівника від бази практики має позитивну оцінку, проте у ній є зауваження щодо проходження практики даним студентом.

*Таблиця відповідності шкал оцінювання
практики здобувачів вищої освіти*

Рейтингова оцінка з практики	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою
100-90	A (відмінно)	зараховано
89-82	B (добре)	
81-75	C (добре)	
74-67	D (задовільно)	
66-60	E (достатньо)	
59 і менше	F (незадовільно)	не зараховано

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, характеристикою та ін.), подаються на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту здобувача вищої освіти. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти (щоденник, звіт, характеристика, відгуки тощо) зберігаються на кафедрах впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти перед комісією, призначеною завідувачем кафедри, факультетським керівником практики. До складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж перших десяти календарних днів після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики.

Місце, час і форму приймання заліку з практики визначає деканат факультету і доводить до відома здобувачів вищої освіти та керівників практик.

У здобувачів вищої освіти заочної форми навчання комісія може приймати залік із практики в період сесії, що відбувається після практики.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відрховується з Університету.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «не зараховано» за результатами захисту звіту з практики, відрховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки практики обговорюють на засіданні кафедри, вченої ради факультету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О. В. Чопік]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 212 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6234>
2. Миронова С., Чопік О. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. 2-е видання, перероблене та доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.
3. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). 2021. URL : <https://surl.li/olgzrh>
4. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини: підручник. Київ: Знання, 2008. 360 с.

1.2. ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ НА ПОСАДІ АСИСТЕНТА ВИХОВАТЕЛЯ/ВЧИТЕЛЯ

Мета практики: формування компетентностей, необхідних для виконання функціональних обов'язків асистента вихователя і вчителя у закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Завдання практики:

1. Ознайомлення з документацією асистента вихователя (асистента вчителя). Зокрема, з річним планом роботи асистента, журналом обліку консультацій та просвітницьких заходів, журналом спостережень, графіком роботи асистента, щоденним планом роботи асистента, журналом обліку методичної роботи, списком дітей з особливими освітніми потребами, яких супроводжує асистент тощо.
2. Розробка щоденних планів роботи асистента протягом періоду проходження практики.
3. Ведення журналу спостереження за дитиною з особливими освітніми потребами протягом періоду перебування на практиці.
4. Вивчення досвіду закладу дошкільної освіти щодо надання ранньої допомоги дітям з особливими освітніми потребами (за умови проходження практики у закладі дошкільної освіти).
5. Вивчення досвіду батьків дітей з особливими освітніми потребами щодо надання дітям ранньої корекційної допомоги (за умови проходження практики у закладі загальної середньої освіти).
6. Систематичне відвідування занять (уроків), виховних заходів, спостереження за організацією режимних моментів упродовж дня.
7. Аналіз індивідуальних програм розвитку дітей з особливими освітніми потребами.
8. Розробка конспекту одного виховного заходу з метою включення дитини з особливими освітніми потребами у колектив ровесників.
9. Вивчення особливостей дистанційного навчання.

10. Ведення щоденника практики.

11. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Базами проходження виробничої педагогічної практики в закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням на посаді асистента вихователя/вчителя здобувачів вищої освіти є заклади інклюзивної освіти, у яких навчаються діти з особливими освітніми потребами.

***Компетентності, які мають бути сформовані
у здобувача вищої освіти під час проходження практики***

Відповідно до ОПП спеціальності:

Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (4, 6, 8, 9):

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- Здатність працювати в команді.
- Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності (3, 6, 7, 12, 13, 16):

- Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.
- Здатність реалізовувати персоналізовані підходи у процесі надання послуг раннього втручання (відповідно до обраної спеціалізації).
- Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.
- Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

- Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Організація проведення практики: наказ про проведення практики готує методист з практики, організацію та контроль за проведенням практики здійснює керівник практики. Під час настановної конференції здобувачі вищої освіти одержують завдання практики, методичні рекомендації щодо її проходження. Протягом проходження практики здобувачі вищої освіти мають змогу одержувати консультації у керівника практики. Захист практики відбувається на підсумковій конференції.

Організація та проведення виробничої педагогічної практики в закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням на посаді асистента вихователя/вчителя в обмежених умовах організації освітнього процесу відповідає додатку 5 до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (<https://cutt.ly/OMtflCk>). Здобувачі беруть участь в освітньому процесі, послуговуючись платформами дистанційного навчання (Google Classroom, Human школа, Нові знання, Єдина школа та ін.), застосунками для проведення відеоконференцій (Zoom, Meet, Microsoft Teams та ін), месенджерами (Viber, Skype, Discord та ін.), які використовує певний заклад загальної середньої освіти (база практики). Дистанційне комунікування учасників освітнього процесу під час проведення практики з використанням технологій дистанційного навчання може здійснюватися через модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище MOODLE, електронну пошту (зокрема, корпоративну), месенджери (Viber, Skype та ін.), платформи для проведення відеоконференцій (Zoom, Google Meet та ін.) тощо.

Обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

1. Взяти участь у настановній конференції з питань організації практики у визначений деканатом факультету час.
2. До початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник) та консультації щодо оформлення необхідних документів.
3. До початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності.
4. Своєчасно прибути на базу практики.
5. Ознайомитися та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку на базі практики.
6. Дотримуватися режиму закладу освіти та його вимог.
7. Ознайомитися з роботою асистента вихователя інклюзивної групи (асистента вчителя інклюзивного класу), вихователів (вчителів).
8. Спостерігати за діяльністю асистента вихователя інклюзивної групи (асистента вчителя інклюзивного класу), вихователів (класного керівника, вчителів предметів).
9. Відвідувати заняття (уроки) та виховні заняття.
10. Допомогати вихователю (вчителю):
 - в оформленні наочності, підготовці дидактичного матеріалу;
 - у проведенні виховних, навчальних занять або уроків;
 - у виконанні доручень педагогів.
11. Своєчасно оформити звіт та захистити його в терміни, визначені наказом.

Обов'язки керівника практики від кафедри

- спільно з методистом навчального відділу з організації практики на факультеті забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику: інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності, правил поведінки, надає здобувачам необхідні документи;
- повідомляє здобувачів вищої освіти про форми звітності;

- бере участь у розробці програм практики;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за базами практики;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на практику та видає їх здобувачам вищої освіти до початку практики;
- узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей бази практики;
- до початку практики проводить зі здобувачами вищої освіти інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці, оформляє відповідні документи;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти при підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;
- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує здобувачів вищої освіти про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти здобувачів вищої освіти про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Обов'язки керівника практики від баз практики

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт; ознайомлює здобувачів вищої освіти з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання курсових та кваліфікаційних робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристики з відображенням у них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь.

Правила техніки безпеки

Здобувач вищої освіти виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки, з якими ознайомлюється на настановній конференції. З «Інструкцією №111 з охорони праці та безпеки життєдіяльності для здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, які направляються для проходження практики» можна ознайомитися за покликанням https://drive.google.com/file/d/1YMxR_EUtZo1zmE9GaWcEZR744e5dHKgp/view

Зміст практики

1. Участь у настановній конференції.
2. Планування власної діяльності.
3. Ознайомлення з документацією асистента вихователя (асистента вчителя).

4. Розробка щоденних планів роботи асистента протягом періоду проходження практики.
5. Вивчення досвіду закладу дошкільної освіти щодо надання ранньої допомоги дітям з особливими освітніми потребами (за умови проходження практики у закладі дошкільної освіти).
6. Вивчення досвіду батьків дітей з особливими освітніми потребами щодо надання дітям ранньої корекційної допомоги (за умови проходження практики у закладі загальної середньої освіти).
7. Ведення журналу спостереження за дитиною з особливими освітніми потребами протягом періоду перебування на практиці.
8. Систематичне відвідування занять (уроків), виховних заходів, спостереження за організацією режимних моментів упродовж дня.
9. Аналіз індивідуальних програм розвитку дітей з особливими освітніми потребами (додаток Ж).
10. Розробка конспекту одного виховного заходу з метою включення дитини з особливими освітніми потребами у колектив ровесників.
11. Вивчення особливостей дистанційного навчання.
12. Оформлення документації практики.
13. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Індивідуальні завдання

1. Розробити зошит взаємозв'язку асистента вчителя (вихователя) з класним керівником, вчителями предметів (вихователем), вчителем дефектологом.
2. Розробити зошит взаємозв'язку, вказавши зміст та форми роботи, асистента вчителя (вихователя) з батьками дітей з особливими освітніми потребами на півріччя (подати у вигляді таблиці).

Перелік документів, які веде здобувач вищої освіти під час практики і подає на кафедру після завершення:

1. Щоденник практики.
2. Щоденні плани роботи асистента на період проходження практики (Додаток И).
3. Журнал спостереження за однією дитиною з особливими освітніми потребами протягом періоду перебування на практиці (додаток К).

4. Конспект одного виховного заходу з метою включення дитини з особливими освітніми потребами у колектив ровесників.
5. Звіт про проходження практики.
6. Характеристика практиканта, написана керівником і засвідчена печаткою навчального закладу.

Вимоги до звіту про практику

Звіт про проходження виробничої педагогічної практики в закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням на посаді асистента вихователя/вчителя має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх завдань практики. Орієнтовна схема звіту має містити такі структурні елементи:

I. Загальні відомості про проходження практики.

1. Прізвище, ім'я, по батькові асистента вихователя (вчителя), група (клас), де працює асистент.
2. Спостереження за роботою асистента вихователя (вчителя), ознайомлення з його документацією (загальні враження).
3. Звіт про відвідування:
 - а) занять (уроків);
 - б) виховних заходів.
4. Звіт щодо вивчення досвіду закладу дошкільної освіти (батьків дітей з особливими освітніми потребами) про надання ранньої допомоги дітям з особливими освітніми потребами.
5. Оволодіння уміннями та навичками проведення роботи.

II. Висновки.

1. Враження від практики.
2. Позитивне в організації та проходженні практики.
3. Труднощі, що виникли під час проходження практики, пропозиції щодо шляхів їх подолання.

***Критерії оцінювання результатів практики
та визначення рівня сформованості компетентностей***

Програмні результати навчання (4, 5, 10, 11, 12, 14, 19):

ПРН 4 – Аргументувати, планувати та надавати послуги раннього втручання відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я дитини.

ПРН 5 – Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН 10 – Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

ПРН 11 – Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН 12 – Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПРН 14 – Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

ПРН 19 – Мати навички командної, партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу в спеціальних та інклюзивних закладах освіти.

Підсумки практики оцінюються диференційованим заліком за 100-бальною системою.

100-90 балів (рівень А). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. На захисті практики допустив незначні помилки під час відповіді на запитання, що не впливають на розуміння навчального матеріалу та вміння ним оперувати. Хара-

ктеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

89-82 бали (рівень В). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому вони мають незначні неточності, які не впливають на загальну структуру; є незначні недоліки при підготовці звіту; у відповідях на запитання на захисті практики спостерігаються часткове нерозуміння матеріалу, труднощі при оперуванні ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

81-75 балів (рівень С). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому є недоліки у звітній документації; у відповідях на запитання спостерігаються часткове не усвідомлення матеріалу, труднощі оперування ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно» або «добре».

76-67 балів (рівень D). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики. При оформленні звітної документації спостерігаються помилки, що впливають на правильність структури занять, недотримання методики проведення; у щоденнику недостатньо спостережень, висновків про проведення занять з учнями; зміст звіту недостатньо аргументований; у відповідях на запитання відчувається недостатній рівень знань. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «добре».

66-60 балів (рівень E). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики, проте є суттєві зауваження щодо якості їхнього оформлення; спостерігаються помилки, які вказують на недостатнє усвідомлення завдань практики; щоденник, звіт та конспекти занять оформлені неправильно; у відповідях на запитання спостерігаються помилки, що свідчать про значні прогалини у знаннях. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики має позитивну оцінку.

65 і менше балів (рівень F). Здобувач вищої освіти підготував частину матеріалів практики, при оформленні яких спостерігаються грубі помилки, які вказують на нерозуміння завдань практики, порушення методики проведення занять; неправильно оформлені щоденник, звіт, кон-

спекти занять; при відповіді на запитання допускаються грубі помилки, що свідчать про нерозуміння навчального матеріалу. Характеристика керівника від бази практики має позитивну оцінку, проте у ній є зауваження щодо проходження практики даним студентом.

*Таблиця відповідності шкал оцінювання
практики здобувачів вищої освіти*

Рейтингова оцінка з практики	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою
100-90	A (відмінно)	відмінно
89-82	B (добре)	добре
81-75	C (добре)	
74-67	D (задовільно)	задовільно
66-60	E (достатньо)	
59 і менше	F (незадовільно)	незадовільно

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, характеристикою та ін.), подаються на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту здобувача вищої освіти. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти (щоденник, звіт, характеристика, відгуки тощо) зберігаються на кафедрах впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти перед комісією, призначеною завідувачем кафедри, факультетським керівником практики. До складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж перших десяти календарних днів після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики.

Місце, час і форму приймання диференційованого заліку з практики визначає деканат факультету і доводить до відома здобувачів вищої освіти та керівників практик.

У здобувачів вищої освіти заочної форми навчання комісія може приймати залік із практики в період сесії, що відбувається після практики.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки практики обговорюють на засіданні кафедри, вченої ради факультету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. 216 с. URL: <http://surl.li/ekxvr>
2. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О. В. Чопік]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 212 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6234>
3. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
4. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
5. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 110 с.
6. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2021. URL: https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSlSDVIV04waWZvbW5xVnM2Mmd5Y1FLdi1rUC0w/view?resourcekey=0-tYSPd5dBX2-ZMCs1ShozJA

1.3. ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ НА ПОСАДІ ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА

Мета практики – навчити здобувачів вищої освіти працювати з учнями з порушеннями інтелектуального розвитку початкових і старших класів, провести перевірку готовності виконувати роботу вчителя і вихователя в цих класах.

Завдання практики

1. Знайомство із закладом, дирекцією, вчителями.
2. Складання індивідуального плану проходження практики, його узгодження з класним керівником і керівником практики від кафедри.
3. Участь у всіх навчально-виховних заходах, запланованих у річному плані школи.
4. Ведення щоденника практики.
5. Вивчення особливостей дистанційного навчання.
6. Надання допомоги вчителям предметів в організації та проведенні уроків, консультацій, корекційної допомоги учням, які мають складні порушення розвитку.
7. Написання конспектів та проведення необхідної кількості пробних та п'яти контрольних уроків: з української мови, української літератури, математики, історії України / вступу до історії України та громадянської освіти / правознавства, інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» / географії чи фізики і хімії в побуті (з української мови, літературного читання, математики, я досліджую світ, трудового навчання або мистецтва за умови проходження практики у початковій школі) (додаток Л).
8. Аналіз особових справ учнів та написання психолого-педагогічної характеристики на дитину (додаток М).
9. Аналіз контрольних уроків інших студентів-практикантів (Додаток Н).
10. Вивчення досвіду батьків дітей з інтелектуальними порушеннями (складними порушеннями розвитку) щодо надання дітям ранньої корекційної допомоги.
11. Складання звіту про проходження практики.

Базами проходження виробничої педагогічної практики в спеціальних закладах освіти на посаді вчителя-дефектолога є спеціальні школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку та навчально-реабілітаційні центри.

***Компетентності, які мають бути сформовані
у здобувача вищої освіти під час проходження практики***

Відповідно до ОПП спеціальності:

Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (2, 4, 5, 6, 8, 9):

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- Здатність працювати в команді.
- Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності (3, 4, 5, 6, 7, 12, 16):

- Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.
- Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мов-

лення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

- Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.
- Здатність реалізовувати персоналізовані підходи у процесі надання послуг раннього втручання (відповідно до обраної спеціалізації).
- Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.
- Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Організація проведення практики: наказ про проведення практики готує методист з практики, організацію та контроль за проведенням практики здійснює керівник практики. Під час настановної конференції здобувачі вищої освіти одержують завдання практики, методичні рекомендації щодо її проходження. Протягом проходження практики здобувачі вищої освіти мають змогу одержувати консультації у керівника практики. Захист практики відбувається на підсумковій конференції.

Обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

1. Взяти участь у настановній конференції з питань організації практики у визначений деканатом факультету час.
2. До початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів.
3. До початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності.
4. Своєчасно прибути на базу практики.

5. Ознайомитися та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку на базі практики.
6. Дотримуватися режиму закладу освіти та його вимог.
7. Ознайомитися з роботою вчителів-дефектологів, вихователів.
8. Спостерігати за діяльністю вчителів-дефектологів, вихователів.
9. Відвідувати та проводити уроки, виховні заходи.
10. Надавати допомогу вчителю та вихователю:
 - в оформленні наочності, підготовці дидактичного матеріалу;
 - у проведенні уроків та виховних занять з учнями;
 - у виконанні доручень педагогів.
11. Своєчасно оформити звіт та захистити його в терміни, визначені наказом.

Обов'язки керівника практики від кафедри

- спільно з методистом навчального відділу з організації практики на факультеті забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику: інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності, правил поведінки, надає здобувачам необхідні документи;
- повідомляє здобувачів вищої освіти про форми звітності;
- бере участь у розробці програм практики;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за базами практики;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на практику та видає їх здобувачам вищої освіти до початку практики;
- узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей бази практики;
- до початку практики проводить зі здобувачами вищої освіти інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці, оформляє відповідні документи;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;

- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти при підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;
- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує здобувачів вищої освіти про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти здобувачів вищої освіти про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Обов'язки керівника практики від баз практики

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт; ознайомлює здобувачів вищої освіти з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;

- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання курсових та кваліфікаційних робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням у них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь.

Правила техніки безпеки

Здобувач вищої освіти виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки, з якими ознайомлюється на настановній конференції.

Зміст практики

1. Участь у настановній конференції.
2. Знайомство зі школою, дирекцією, вчителями.
3. Складання індивідуальних планів проходження практики, їх узгодження з класним керівником і керівником практики від кафедри.
4. Участь у всіх навчально-виховних заходах, запланованих у річному плані школи.
5. Ведення щоденника практики.
6. Вивчення особливостей дистанційного навчання.
7. Надання допомоги вчителям предметів в організації та проведенні уроків, консультацій, корекційної допомоги учням, які мають складні порушення розвитку.
8. Написання конспектів та проведення необхідної кількості пробних та п'яти контрольних уроків: з української мови, української літератури, математики, історії України / вступу до історії України та громадянської освіти / правознавства, інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» / географії чи фізики і хімії в побуті (з української мови, літературного читання, математики, я досліджую світ, трудового навчання або мистецтва за умови проходження практики у початковій школі).
9. Аналіз особових справ учнів та написання психолого-педагогічної характеристики на дитину.

10. Аналіз контрольних уроків інших студентів-практикантів.
11. Вивчення досвіду батьків дітей з інтелектуальними порушеннями (складними порушеннями розвитку) щодо надання дітям ранньої корекційної допомоги.
12. Складання звіту про проходження практики.
13. Оформлення документації практики.
14. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Індивідуальні завдання

1. Розробити план роботи класного керівника з батьками дітей з інтелектуальними порушеннями (складними порушеннями розвитку) на півріччя.
2. Підготувати методичне повідомлення на класні батьківські збори (тема на вибір).

Перелік документів, які веде здобувач вищої освіти під час практики і подає на кафедру після завершення:

1. Щоденник педагогічної практики, в якому повинно бути відображено роботу здобувача вищої освіти протягом кожного дня перебування у закладі.
2. П'ять розгорнутих планів-конспектів контрольних уроків з підписом вчителя і оцінкою з таких навчальних дисциплін: з української мови, української літератури, математики, історії України / вступу до історії України та громадянської освіти / правознавства, інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» / географії чи фізики і хімії в побуті (з української мови, літературного читання, математики, я досліджую світ, трудового навчання або мистецтва за умови проходження практики у початковій школі).
3. 1 аналіз контрольного уроку інших студентів-практикантів.
4. Психолого-педагогічну характеристику на дитину.
5. Звіт про проходження педагогічної практики.
6. Характеристика практиканта, написана керівником і засвідчена печаткою навчального закладу.

Вимоги до звіту про практику

Звіт про проходження виробничої педагогічної практики в спеціальних закладах освіти на посаді вчителя-дефектолога має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх завдань практики. Орієнтовна схема звіту має містити такі структурні елементи:

I. Загальні відомості про проходження практики.

1. Прізвище, ім'я, по батькові вчителів-дефектологів, вихователів, клас, за яким закріплений здобувач вищої освіти.
2. Спостереження за роботою вчителів-дефектологів, вихователів, ознайомлення з їхньою документацією (загальні враження).
3. Звіт про відвідування:
 - а) уроків вчителів та студентів-практикантів;
 - б) виховних заходів.
4. Звіт про проведення уроків.
5. Оволодіння уміннями та навичками проведення уроків.
6. Звіт про вивчення досвіду батьків дітей з інтелектуальними порушеннями (складними порушеннями розвитку) щодо надання дітям ранньої корекційної допомоги.

II. Висновки.

1. Враження від практики.
2. Позитивне в організації та проходженні практики.
3. Труднощі, що виникли під час проходження виробничої педагогічної практики в спеціальних закладах освіти на посаді вчителя-дефектолога, пропозиції щодо шляхів їх подолання.

Критерії оцінювання результатів практики та визначення рівня сформованості компетентностей

Програмні результати навчання (5, 6, 10):

ПРН 5 – Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН 6 – Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПРН 10 – Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

Підсумки практики оцінюються диференційованим заліком за 100-бальною системою.

100-90 балів (рівень А). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. На захисті практики допустив незначні помилки під час відповіді на запитання, що не впливають на розуміння навчального матеріалу та вміння ним оперувати. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

89-82 бали (рівень В). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому вони мають незначні неточності, які не впливають на загальну структуру; є незначні недоліки при підготовці звіту; у відповідях на запитання на захисті практики спостерігаються часткове нерозуміння матеріалу, труднощі при оперуванні ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

81-75 балів (рівень С). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому є недоліки у звітній документації; у відповідях на запитання спостерігаються часткове не усвідомлення матеріалу, труднощі оперування ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно» або «добре».

76-67 балів (рівень D). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики. При оформленні звітної документації спостерігаються помилки, що впливають на правильність структури занять, недотримання методики проведення; у щоденнику недостатньо спостережень, висновків про проведення занять з учнями; зміст звіту недостатньо аргументований; у відповідях на запитання відчувається недостатній рівень знань. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «добре».

66-60 балів (рівень E). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики, проте є суттєві зауваження щодо якості їхнього

оформлення; спостерігаються помилки, які вказують на недостатнє усвідомлення завдань практики; щоденник, звіт та конспекти занять оформлені неправильно; у відповідях на запитання спостерігаються помилки, що свідчать про значні прогалини у знаннях. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики має позитивну оцінку.

59 і менше балів (рівень F). Здобувач вищої освіти підготував частину матеріалів практики, при оформленні яких спостерігаються грубі помилки, які вказують на нерозуміння завдань практики, порушення методики проведення занять; неправильно оформлені щоденник, звіт, конспекти занять; при відповіді на запитання допускаються грубі помилки, що свідчать про нерозуміння навчального матеріалу. Характеристика керівника від бази практики має позитивну оцінку, проте у ній є зауваження щодо проходження практики даним студентом.

*Таблиця відповідності шкал оцінювання
практики здобувачів вищої освіти*

Рейтингова оцінка з практики	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою
100-90	A (відмінно)	відмінно
89-82	B (добре)	добре
81-75	C (добре)	
74-67	D (задовільно)	задовільно
66-60	E (достатньо)	
59 і менше	F (незадовільно)	незадовільно

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, харак-

теристикою та ін.), подаються на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту здобувача вищої освіти. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти (щоденник, звіт, характеристика, відгуки тощо) зберігаються на кафедрах впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти перед комісією, призначеною завідувачем кафедри, факультетським керівником практики. До складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж перших десяти календарних днів після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики.

Місце, час і форму приймання диференційованого заліку з практики визначає деканат факультету і доводить до відома здобувачів вищої освіти та керівників практик.

У здобувачів вищої освіти заочної форми навчання комісія може приймати залік із практики в період сесії, що відбувається після практики.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки практики обговорюють на засіданні кафедри, вченої ради факультету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилов О. В. Липа В. О. Ляшенко О. М. Левицький В. Е. Прикладна корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. 1-4 кл.: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2014. 592 с.
2. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О. В. Чопік]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 212 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6234>
3. Миронова С., Чопік О. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. 2-е видання, перероблене та доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.
4. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). 2021. URL: <https://surl.li/dyxjjo>
5. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка, Олігофренопедагогіка: підручник. Частина I. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 238 с.

1.4. ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ

Мета практики: формування компетентностей, необхідних для виконання функціональних обов'язків вчителя-дефектолога закладів дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Завдання практики

1. Знайомство із закладом, дирекцією, вчителями-дефектологами, практичним психологом, соціальним педагогом.
2. Складання індивідуального плану роботи, його узгодження з олігофренопедагогом.
3. Ознайомлення з документацією олігофренопедагога.
4. Аналіз індивідуальних програм розвитку учнів з особливими освітніми потребами (додаток Ж).
5. Аналіз програм з корекційно-розвиткової роботи для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, з складними порушеннями розвитку).
6. Систематичне відвідування корекційно-розвиткових занять, які проводить олігофренопедагог.
7. Відвідування по 1 заняттю інших вчителів-дефектологів, які працюють у цьому закладі.
8. Розробка 4 конспектів і проведення різних корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, з складними порушеннями розвитку).
9. Участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у закладі протягом практики.
10. Ведення щоденника практики.
11. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Базами проходження виробничої практики в закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням є заклади інклюзи-

вної освіти, у яких навчаються діти з особливими освітніми потребами, зокрема, заклади дошкільної і загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Компетентності, які мають бути сформовані у здобувача вищої освіти під час проходження практики

Відповідно до ОПП спеціальності:

Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (4, 6, 8):

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (4, 5, 6, 7, 12, 16):

- Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.
- Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.
- Здатність реалізовувати персоналізовані підходи у процесі надання послуг раннього втручання (відповідно до обраної спеціалізації).
- Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.
- Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Організація проведення практики: наказ про проведення практики готує методист з практики, організацію та контроль за проведенням практики здійснює керівник практики. Під час настановної конференції здобувачі вищої освіти одержують завдання практики, методичні рекомендації щодо її проходження. Протягом проходження практики здобувачі вищої освіти мають змогу одержувати консультації у керівника практики. Захист практики відбувається на підсумковій конференції.

Обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

1. Брати активну участь у настановній та підсумковій конференціях.
2. До початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів.
3. До початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності.
4. Своєчасно прибути на базу практики.
5. Ознайомитися та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку на базі практики.
6. Дотримуватися режиму закладу та його вимог.
7. Ознайомитися з роботою вчителя-дефектолога (олігофренопедагога).
8. Спостерігати за діяльністю олігофренопедагога.
9. Відвідувати корекційно-розвиткові заняття, які проводить олігофренопедагог.
10. Розробити 4 конспекти і провести різні корекційно-розвиткові заняття для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, з складними порушеннями розвитку).
11. Проаналізувати корекційно-розвиткове заняття, проведене практикантом (або вчителем-олігофренопедагогом).
12. Брати участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у закладі протягом практики.

13. Своєчасно оформити звіт та захистити його в терміни, визначені наказом.

Обов'язки керівника практики від кафедри

- спільно з методистом навчального відділу з організації практики на факультеті забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику: інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності, правил поведінки, надає здобувачам необхідні документи;
- повідомляє здобувачів вищої освіти про форми звітності;
- бере участь у розробці програм практики;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за базами практики;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на практику та видає їх здобувачам вищої освіти до початку практики;
- узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей бази практики;
- до початку практики проводить зі здобувачами вищої освіти інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці, оформляє відповідні документи;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти при підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;

- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує здобувачів вищої освіти про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти здобувачів вищої освіти про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Обов'язки керівника практики від баз практики

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт; ознайомлює здобувачів вищої освіти з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання курсових та кваліфікаційних робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням у них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь.

Правила техніки безпеки

Здобувач вищої освіти виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки, з якими ознайомлюється на настановній конференції. З «Інструкцією №111 з охорони праці та безпеки життєдіяльності для здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, які направляються для проходження практики» можна ознайомитися за покликанням <https://drive.google.com/file/d/1YMxR EUtZo1zmE9GaWcEZR744e5dHKgp/view>

Зміст практики

1. Участь у настановній конференції.
2. Знайомство із дирекцією, вчителями-дефектологами.
3. Складання індивідуального плану роботи, його узгодження з олігофренопедагогом.
4. Ознайомлення з документацією олігофренопедагога. Зокрема, з річним планом роботи, календарними планами корекційно-розвиткових занять з учнями, графіком роботи, розкладом занять, журналом обліку учнів, журналом відвідування та обліку занять з учнями, журналом обліку проведених консультацій та просвітницьких заходів, планом з самоосвіти, індивідуальними програмами розвитку учнів, копіями висновків інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дітей з особливими освітніми потребами, портфоліо учнів, конспектами корекційно-розвиткових занять, списком дітей з особливими освітніми потребами тощо.
5. Аналіз індивідуальних програм розвитку учнів з особливими освітніми потребами.
6. Аналіз програм з корекційно-розвиткової роботи для дітей з особливими освітніми потребами.
7. Систематичне відвідування корекційно-розвиткових занять, які проводить олігофренопедагог.
8. Розробка 4 конспектів і проведення різних корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, з складними порушеннями розвитку).

9. Аналіз корекційно-розвиткового заняття практиканта (або вчителя-олігофренопедагога).
10. Участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у закладі протягом практики.
11. Оформлення документації практики.
12. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Індивідуальні завдання

1. Допомога вчителю-олігофренопедагогу у підготовці до проведення корекційно-розвиткових занять.
2. Розробка тематики консультацій вчителя-дефектолога з батьками дітей з особливими освітніми потребами та з членами команди психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами.

Перелік документів, які веде здобувач вищої освіти під час практики і подає на кафедру після завершення:

1. Щоденник виробничої практики, в якому повинно бути відображено роботу протягом кожного дня перебування в закладі освіти.
2. Зразки документів олігофренопедагога, зокрема, річний план роботи, 1 календарний план корекційно-розвиткових занять.
3. 4 розгорнутих плана-конспекта різних корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, зі складними порушеннями розвитку) з підписом олігофренопедагога і його оцінкою.
4. Аналіз корекційно-розвиткового заняття, проведеного практикантом (або вчителем-олігофренопедагогом).
5. Тематика консультацій вчителя-дефектолога з батьками дітей з особливими освітніми потребами та з членами команди психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами.
6. Звіт про проходження практики.

Вимоги до звіту про практику

Звіт про проходження виробничої практики в закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх завдань практики. Орієнтовна схема звіту має містити такі структурні елементи:

I. Загальні відомості про проходження практики.

1. Прізвище, ім'я, по батькові олігофренопедагога, за яким закріплений практикант.
2. Спостереження за роботою олігофренопедагога, ознайомлення з його документацією (загальні враження).
3. Звіт про відвідування корекційно-розвиткових занять.
4. Звіт про проведення корекційно-розвиткових занять.
5. Оволодіння вміннями та навичками проведення роботи.

II. Висновки.

1. Враження від практики.
2. Позитивне в організації та проходженні практики.
3. Труднощі, що виникли під час проходження виробничої практики, пропозиції щодо шляхів їх подолання.

Критерії оцінювання результатів практики та визначення рівня сформованості компетентностей

Програмні результати навчання відповідно до ОПП (2, 4, 5, 6, 11, 12, 19).

ПРН 2 – Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН 4 – Аргументувати, планувати та надавати послуги раннього втручання відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я дитини.

ПРН 5 – Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

ПРН 6 – Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми пот-

ребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПРН 11 – Застосовувати у професійній діяльності знання про методи, технології, форми і засоби раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

ПРН 12 – Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПРН 19 – Мати навички командної, партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу в спеціальних та інклюзивних закладах освіти.

Підсумки практики оцінюються диференційованим заліком за 100-бальною системою.

100-90 балів (рівень А). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. На захисті практики допустив незначні помилки під час відповіді на запитання, що не впливають на розуміння навчального матеріалу та вміння ним оперувати. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

89-82 бали (рівень В). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому вони мають незначні неточності, які не впливають на загальну структуру; є незначні недоліки при підготовці звіту; у відповідях на запитання на захисті практики спостерігаються часткове нерозуміння матеріалу, труднощі при оперуванні ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

81-75 балів (рівень С). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому є недоліки у звітній документації; у відповідях на запитання спостерігаються часткове не усвідомлення матеріалу, труднощі оперування ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно» або «добре».

76-67 балів (рівень D). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики. При оформленні звітної документації спосте-

рігаються помилки, що впливають на правильність структури занять, недотримання методики проведення; у щоденнику недостатньо спостережень, висновків про проведення занять з учнями; зміст звіту недостатньо аргументований; у відповідях на запитання відчувається недостатній рівень знань. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «добре».

66-60 балів (рівень E). Здобувач вищої освіти підготував усі необхідні матеріали практики, проте є суттєві зауваження щодо якості їхнього оформлення; спостерігаються помилки, які вказують на недостатнє усвідомлення завдань практики; щоденник, звіт та конспекти занять оформлені неправильно; у відповідях на запитання спостерігаються помилки, що свідчать про значні прогалини у знаннях. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики має позитивну оцінку.

65 і менше балів (рівень F). Здобувач вищої освіти підготував частину матеріалів практики, при оформленні яких спостерігаються грубі помилки, які вказують на нерозуміння завдань практики, порушення методики проведення занять; неправильно оформлені щоденник, звіт, конспекти занять; при відповіді на запитання допускаються грубі помилки, що свідчать про нерозуміння навчального матеріалу. Характеристика керівника від бази практики має позитивну оцінку, проте у ній є зауваження щодо проходження практики даним студентом.

*Таблиця відповідності шкал оцінювання
практики здобувачів вищої освіти*

Рейтингова оцінка з практики	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою
100-90	A (відмінно)	відмінно
89-82	B (добре)	добре
81-75	C (добре)	
74-67	D (задовільно)	задовільно
66-60	E (достатньо)	
59 і менше	F (незадовільно)	незадовільно

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, характеристикою та ін.), подаються на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту здобувача вищої освіти. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти (щоденник, звіт, характеристика, відгуки тощо) зберігаються на кафедрах впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти перед комісією, призначеною завідувачем кафедри, факультетським керівником практики. До складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж перших десяти календарних днів після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики.

Місце, час і форму приймання диференційованого заліку з практики визначає деканат факультету і доводить до відома здобувачів вищої освіти та керівників практик.

У здобувачів вищої освіти заочної форми навчання комісія може приймати залік із практики в період сесії, що відбувається після практики.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки практики обговорюють на засіданні кафедри, вченої ради факультету.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Під час захисту навчальної практики можливе використання мультимедійної дошки, проєктора й ноутбука для демонстрації презентацій у форматі MS Power Point або інших.

Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення онлайн-відеоконференцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О. В. Чопік]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Іва-

на Огієнка, 2022. 212 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/-123456789/6234>

2. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
3. Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
4. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2021. URL: <http://surl.li/twzbve>

Розділ 2

ПРОГРАМИ ПРАКТИК ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ

2.1. ВИРОБНИЧА ДОСЛІДНИЦЬКА ПРАКТИКА

Мета практики – формування у здобувачів вищої освіти компетентностей, необхідних для ефективної реалізації дослідницької функції професійної діяльності корекційного педагога.

Завдання практики

- поглиблення і закріплення теоретичних знань про основні напрями та перспективи розвитку спеціальної освіти, методи добору, опрацювання і використання інформації, необхідної для розв'язання професійних завдань;
- вдосконалення вміння орієнтуватися у спеціальній професійній літературі, періодичних фахових виданнях;
- формування навичок обґрунтування та доцільного добору методів експериментального дослідження;
- інтеграція принципів академічної доброчесності у власну професійну діяльність;
- розвиток уміння аналізувати й оцінювати свою професійну діяльність;
- розвиток мотивації до професійного саморозвитку.

Базою проходження виробничої дослідницької практики є Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (кафедра спеціальної та інклюзивної освіти факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи, відділ наукової роботи, бібліотека університету).

Компетентності, які мають бути сформовані у здобувача вищої освіти під час проходження практики

Відповідно до ОПП спеціальності:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 6. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

Програмні результати навчання відповідно до ОПП

ПРН 2. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, створення нових та удосконалення традиційних технологій викладання і супроводження та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

ПРН 8. Приймати ефективні рішення з питань спеціальної та інклюзивної освіти, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати їх розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей, зокрема, вимоги споживачів; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

ПРН 10. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

ПРН 14. Створювати та реалізовувати наукові розробки та/або освітні проекти, спрямовані на підвищення якості організації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

Організація проведення практики

Наказ про проведення практики та необхідні супровідні документи готує методист з практики, організацію та контроль за проведенням практики здійснює керівник практики. Під час настановної конференції здобувачі вищої освіти одержують завдання практики, методичні рекомендації щодо її проходження.

Протягом проходження практики здобувачі вищої освіти мають змогу консультуватися з керівником практики від закладу вищої освіти, який призначається з числа науково-педагогічних працівників кафедри спеціальної та інклюзивної освіти. Захист практики відбувається на підсумковій конференції.

Обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

Відповідно до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка здобувачі вищої освіти повинні:

- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці;
- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- якісно та у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;
- вивчити правила охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку і суворо дотримуватись їх;
- відповідати за виконану роботу та її результати;
- вести щоденник практики;
- своєчасно виконати програму практики, оформити звітну документацію та захистити її у терміни, визначені наказом.

Обов'язки керівників практики від кафедри

Відповідно до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка керівник практики від кафедри призначається наказом ректора відповідно до навчального навантаження науково-педагогічних працівників.

Керівник практики здобувачів вищої освіти від кафедри:

- контролює кількість здобувачів вищої освіти, які проходять практику;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на практику, що сприяють формуванню компетентностей та видає їх здобувачам вищої освіти;
- узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей бази практики;
- до початку практики проводить із здобувачами вищої освіти інструктажі з безпеки життєдіяльності та охорони праці, оформляє відповідні документи;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за місцями практики;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу аспірантам при підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;

- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує аспірантів про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти аспірантів про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Обов'язки керівника практики від баз практики

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт; ознайомлює студентів з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання курсових та дипломних робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням у них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь;
- відповідно до укладених угод слідкує за виконанням обов'язків від бази практики, створює умови для роботи студентів.

Правила техніки безпеки

Здобувач вищої освіти виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки, з якими ознайомлюється на настановній конференції.

Зміст практики

1. Участь у настановній конференції.
2. Планування власної діяльності.
3. Ознайомлення з організацією науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, функціями відділу наукової роботи, комісії з питань академічної доброчесності та структурними підрозділами бібліотеки університету.
4. Вивчення чинної нормативної бази з академічної доброчесності в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.
5. Робота в бібліотеці університету:
 - ознайомлення з каталогами літератури зі спеціальності А6 Спеціальна освіта;
 - ознайомлення з переліком періодичних фахових видань зі спеціальності А6 Спеціальна освіта, складання їхнього переліку;
 - пошук та добір літературних джерел з теми кваліфікаційної роботи магістра (додаток П);
 - пошук літературних джерел для написання наукової публікації;
 - аналіз наукової фахової публікації (додаток Р).
6. Підготовка наукової публікації (тез конференції, статті) за темою кваліфікаційної роботи магістра (додаток С).
7. Складання плану виконання кваліфікаційної роботи магістра.
8. Написання обґрунтування актуальності обраної теми кваліфікаційної роботи магістра, змісту та понятійно-категоріального апарату кваліфікаційної роботи.
9. Добір експериментальних методів дослідження до кваліфікаційної роботи, їхнє обґрунтування.

10. Оформлення звітної документації практики.
11. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Індивідуальні завдання (теми добираються індивідуально)

1. Розробка індивідуального плану роботи.
2. Аналіз наукової статті.
3. Складання та оформлення списку літератури до кваліфікаційної роботи магістра.
4. Підготовка наукової публікації.
5. Добір методів експериментального дослідження з теми кваліфікаційної роботи магістра (спостереження, бесіда, анкетування педагогів, батьків чи учнів).

***Перелік документів, які веде здобувач вищої освіти
під час практики і подає на кафедру після завершення***

1. Індивідуальний план роботи, затверджений методистом від випускової кафедри.
2. Перелік нормативних документів з питань академічної доброчесності в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка з коротким їх аналізом.
3. Список літературних джерел з теми кваліфікаційної роботи магістра, оформлений згідно з чинними вимогами.
4. Перелік періодичних фахових видань зі спеціальності А6 Спеціальна освіта.
5. Аналіз наукової статті професійного спрямування (за поданою схемою).
6. Текст наукової публікації (тез, статті), оформлений згідно з вимогами.
7. План виконання та зміст кваліфікаційної роботи магістра (<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6692>).
8. Обґрунтування актуальності кваліфікаційної роботи магістра (<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6692>).
9. Понятійно-категоріальний апарат до кваліфікаційної роботи магістра, оформлений згідно з методичними рекомендаціями та узгоджений з науковим керівником (<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6692>).

10. Перелік методів експериментального дослідження до кваліфікаційної роботи магістра з їхнім обґрунтуванням та коротким описом.
11. Щоденник практики.
12. Звіт практиканта за визначеною формою, оцінений керівником практики.
13. Характеристика практиканта, написана керівником і засвідчена печаткою бази практики.

Вимоги до звіту про практику

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту повідомляються здобувачам вищої освіти на настановній конференції.

Критерії оцінювання результатів практики та визначення рівня сформованості компетентностей

Під час оцінювання матеріалів практики здобувачів вищої освіти керівник практики від закладу вищої освіти керується компетентностями та результатами навчання, вказаними в освітньо-професійній програмі та враховує такі показники:

- здатність здобувача освіти самостійно розв'язувати складні задачі дослідницького характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти;
- здатність до пошуку, аналізу, узагальнення та систематизації інформації з різних джерел;
- активність, мобільність у процесі виконання завдань практики, прагнення до професійного саморозвитку;
- дисциплінованість та відповідальність практиканта, правильність і грамотність оформлення звітних матеріалів практики.

Підсумки практики оцінюються диференційованим заліком за 100-бальною шкалою (див. таблицю 2.1).

Таблиця 2.1

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Нарахування балів здійснюється згідно наявності звітної документації та якості виконання різних видів роботи (див. таблицю 2).

Таблиця 2.2

№ з/п	Вид роботи	Кількість балів (максимальна кількість за вказаний вид роботи)
1.	Складання переліку нормативних документів з питань академічної доброчесності в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка з коротким їх аналізом	5 балів
2.	Аналіз наукової статті професійного спрямування	10 балів
3.	Складання переліку літературних джерел до кваліфікаційної роботи магістра	15 балів
4.	Складання переліку фахових видань зі спеціальності А6 Спеціальна освіта	5 балів

Продовження таблиці 2.2

5.	Підготовка наукової публікації за темою кваліфікаційної роботи магістра	25 балів
6.	Написання плану виконання і змісту кваліфікаційної роботи магістра, обґрунтування її актуальності	10 балів
7.	Написання понятійно-категоріального апарату до кваліфікаційної роботи магістра	10 балів
8.	Добір експериментальних методів дослідження до кваліфікаційної роботи, їхнє обґрунтування	15 балів
9.	Оформлення звітної документації (щоденник, звіт, характеристика)	5 балів
	Всього:	100 балів

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальними завданнями, характеристикою, методичними розробками та ін.), подається на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту здобувача вищої освіти.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти (щоденник, звіт, характеристика, відгуки тощо) зберігаються на кафедрах впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти в комісії, призначеній завідувачем кафедри, факультетським керівником практики. До складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж двох тижнів навчальних занять після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики. За наслідками звіту та його обговорення здобувач вищої освіти одержує диференційований залік.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедри, а загальні підсумки практики – на вчених радах факультетів не менше одного разу впродовж навчального року.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Виконання та захист курсових і дипломних робіт студентами спеціальності 016 Спеціальна освіта. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 120 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6692>
2. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О. В. Чопік]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 212 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/6234>
3. Організація та методика проведення наукових досліджень студентами спеціальності «Спеціальна освіта»: навчально-методичний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 136 с.
4. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). URL: https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSlSDVIV04waWZvbW5xVnM-2Mmd5Y1FLdi1rUC0w/view?resourcekey=0-tYSPd5dBX2-ZMCs1ShozJA
5. Миронова С. П., Михальська С. А. Науково-прикладні дослідження і проєкти в спеціальній та інклюзивній освіті. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 128 с.

Допоміжна

1. Алексієвець Л. М., Алексієвець М. М. Методологія і методика наукових досліджень: навч. посіб. Тернопіль: Терноп. нац. пед.ун-т ім. Володимира Гнатюка, 2008. 129 с.
2. Інструкція з охорони праці та безпеки життєдіяльності для здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. URL: https://drive.google.com/file/d/1YMxR_EUtZo1zmE9GaWcEZR7-44e5dHKgp/view

3. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посібник / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін.; за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ: Вища школа, 2003. 323 с.
4. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 255 с.
5. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Педагогічна думка, 2012. 144 с.
6. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / О. М. Пехота, В. Д. Будаєв, А. М. Старєва та ін.; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. Київ: Вид-во А.С.К., 2003. 240 с.
7. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ: Знання, 2004. 307 с.
8. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. URL: <https://drive.google.com/file/d/1AhAYS1HfixKG0SN-84h13lNz4Q-y0RVY/view>

2.2. ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА НА ПОСАДІ ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА (ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГА) В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Мета практики: формування компетентностей, необхідних для виконання функціональних обов'язків вчителя-дефектолога закладів дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, спеціальних закладів освіти.

Завдання практики

1. Знайомство із закладом, дирекцією, вчителями-дефектологами, практичним психологом, соціальним педагогом.
2. Складання індивідуального плану роботи, його узгодження з олігофренопедагогом.
3. Ознайомлення з документацією олігофренопедагога.
4. Аналіз індивідуальних програм розвитку учнів з особливими освітніми потребами (додаток Ж).
5. Аналіз програм з корекційно-розвиткової роботи для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, з складними порушеннями розвитку).
6. Систематичне відвідування корекційно-розвиткових занять, які проводить олігофренопедагог.
7. Відвідування по 1 заняттю інших вчителів-дефектологів, які працюють у цьому закладі.
8. Розробка 4 конспектів і проведення різних корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, з складними порушеннями розвитку).
9. Участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у закладі протягом практики.
10. Ведення щоденника практики.
11. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Базами проходження виробничої практики на посаді вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) в закладах дошкільної та загальної середньої освіти є заклади інклюзивної та спеціальної освіти, у яких навчаються діти з особливими освітніми потребами, зокрема, заклади дошкільної і загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, спеціальні школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, навчально-реабілітаційні центри.

Компетентності, які мають бути сформовані у здобувача вищої освіти під час проходження практики

Відповідно до ОПП спеціальності:

Загальні компетентності (01, 02, 03, 06, 08):

- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- Здатність працювати в команді.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (03-05, 07-09):

- Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів.
- Здатність ефективно взаємодіяти з батьками, колегами, іншими фахівцями у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами на засадах партнерства.
- Здатність приймати ефективні рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- Здатність до організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.
- Здатність до організації процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.

- Здатність до організації безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, у тому числі інклюзивного освітнього середовища.

Організація проведення практики: наказ про проведення практики готує методист з практики, організацію та контроль за проведенням практики здійснює керівник практики. Під час настановної конференції здобувачі вищої освіти одержують завдання практики, методичні рекомендації щодо її проходження. Протягом проходження практики здобувачі вищої освіти мають змогу одержувати консультації у керівника практики. Захист практики відбувається на підсумковій конференції.

Обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

- взяти участь у настановній конференції з питань організації практики у визначений деканатом факультету час;
- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;
- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- своєчасно прибути на базу практики;
- ознайомитися та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку на базі практики;
- ознайомитися з роботою вчителя-дефектолога (олігофренопедагога);
- спостерігати за діяльністю олігофренопедагога;
- відвідувати корекційно-розвиткові заняття, які проводить олігофренопедагог;
- розробити 4 конспекти і провести різні корекційно-розвиткові заняття для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, зі складними порушеннями розвитку);
- проаналізувати корекційно-розвиткове заняття, проведене практикантом (або вчителем-олігофренопедагогом);

- виконати індивідуальні завдання;
- брати участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у закладі протягом практики;
- своєчасно оформити звіт та захистити його на звітній конференції.

Обов'язки керівника практики від кафедри

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику: інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності, правил поведінки в установах, надає здобувачам вищої освіти необхідні документи, програму, щоденник практики, індивідуальне завдання, методичні рекомендації щодо оформлення звітної документації тощо;
- повідомляє здобувачів вищої освіти про форми звітності;
- бере участь у розробці програм практик;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за місцями практики;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;
- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує студентів про порядок подання звітів про практику та їх захисту;

- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти студентів про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Обов'язки керівника практики від баз практики

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт; ознайомлює здобувачів вищої освіти з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання кваліфікаційних робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням у них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь.

Відповідно до укладених угод слідкує за виконанням обов'язків від бази практики, створює умови для роботи студентів.

Правила техніки безпеки

Здобувач вищої освіти виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки, з якими ознайомлюється на настановній конференції. З «Інструкцією №111 з охорони праці та безпеки життєдіяльності для здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, які направляються для проходження

практики» можна ознайомитися за покликанням https://drive.google.com/file/d/1YMxR_EUtZo1zmE9GaWcEZR744e5dHKgp/view

Зміст практики

1. Участь у настановній конференції.
2. Знайомство із дирекцією, вчителями-дефектологами.
3. Складання індивідуального плану роботи, його узгодження з олігофренопедагогом.
4. Ознайомлення з документацією олігофренопедагога. Зокрема, з річним планом роботи, календарними планами корекційно-розвиткових занять з учнями, графіком роботи, розкладом занять, журналом обліку учнів, журналом відвідування та обліку занять з учнями, журналом обліку проведених консультацій та просвітницьких заходів, планом з самоосвіти, індивідуальними програмами розвитку учнів, копіями висновків інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дітей з особливими освітніми потребами, портфоліо учнів, конспектами корекційно-розвиткових занять, списком дітей з особливими освітніми потребами тощо.
5. Аналіз індивідуальних програм розвитку учнів з особливими освітніми потребами.
6. Аналіз програм з корекційно-розвиткової роботи для дітей з особливими освітніми потребами.
7. Систематичне відвідування корекційно-розвиткових занять, які проводить олігофренопедагог.
8. Розробка 4 конспектів і проведення різних корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, зі складними порушеннями розвитку).
9. Аналіз корекційно-розвиткового заняття практиканта (або вчителя-олігофренопедагога).
10. Участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у закладі протягом практики.
11. Оформлення документації практики.
12. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Індивідуальні завдання

1. Підготовка доповіді з презентацією на педагогічну раду з метою формування інклюзивної компетентності вчителів предметів.
2. Розробка тематики консультацій вчителя-дефектолога з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Перелік документів, які веде здобувач вищої освіти під час практики і подає на кафедру після завершення:

1. Щоденник виробничої практики, в якому повинно бути відображено роботу магістранта протягом кожного дня перебування в школі / центрі.
2. Зразки документів олігофренопедагога, зокрема, річний план роботи, 1 календарний план корекційно-розвиткових занять.
3. 4 розгорнутих плана-конспекта різних корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, зі складними порушеннями розвитку) з підписом олігофренопедагога і його оцінкою.
4. Аналіз корекційно-розвиткового заняття, проведеного практикантом (або вчителем-олігофренопедагогом).
5. Тематика консультацій вчителя-дефектолога з батьками дітей з особливими освітніми потребами.
6. Доповідь з презентацією на педагогічну раду з метою формування інклюзивної компетентності вчителів предметів.
7. Звіт про проходження практики.

Вимоги до звіту про практику

Звіт про проходження виробничої практики на посаді вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) в закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, навчально-реабілітаційних закладах має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх завдань практики. Орієнтовна схема звіту має містити такі структурні елементи:

- I. Загальні відомості про проходження практики.

1. Прізвище, ім'я, по батькові олігофренопедагога, за яким закріпленний практикант.
2. Спостереження за роботою олігофренопедагога, ознайомлення з його документацією (загальні враження).
3. Звіт про відвідування корекційно-розвиткових занять.
4. Звіт про проведення корекційно-розвиткових занять.
5. Оволодіння уміннями та навичками проведення роботи.

II. Висновки.

1. Враження від практики.
2. Позитивне в організації та проходженні практики.
3. Труднощі, що виникли під час проходження виробничої практики, пропозиції щодо шляхів їх подолання.

Критерії оцінювання результатів практики та визначення рівня сформованості компетентностей

Програмні результати навчання відповідно до ОПП (3-8, 11-13).

ПРН 3. Розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами, генерувати нові ідеї для удосконалення навчання, виховання, розвитку та соціалізації цих осіб.

ПРН 4. Добирати та застосовувати ефективні методики комплексного оцінювання розвитку дітей, рефлексувати та критично аналізувати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рівень освітньої підтримки.

ПРН 5. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності та розвитку дитини з особливими освітніми потребами, забезпечувати ефективність власних дій.

ПРН 6. Встановлювати ефективну взаємодію з батьками, колегами, фахівцями, різними соціальними інституціями з метою забезпечення якості спеціальної та інклюзивної освіти на засадах партнерства.

ПРН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогіч-

ного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

ПРН 8. Приймати ефективні рішення з питань спеціальної та інклюзивної освіти, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати їх розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей, зокрема, вимоги споживачів; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

ПРН 11. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

ПРН 12. Організовувати та здійснювати методичний супровід процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних закладів освіти та інклюзивного освітнього середовища.

ПРН 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей дітей.

Підсумки практики оцінюються диференційованим заліком за 100-бальною системою.

100-90 балів (рівень А). Студент підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. На захисті практики допустив незначні помилки під час відповіді на запитання, що не впливають на розуміння навчального матеріалу та вміння ним оперувати. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

89-82 бали (рівень В). Студент підготував усі необхідні матеріали практики, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому вони мають незначні неточності, які не впливають на загальну структуру; є незначні недоліки при підготовці звіту; у відповідях на запитання на захисті практики спостерігаються часткове нерозуміння матеріалу, труднощі при оперуванні ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

81-75 балів (рівень C). Студент підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому є недоліки у звітній документації; у відповідях на запитання спостерігаються часткове не усвідомлення матеріалу, труднощі оперування ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно» або «добре».

76-67 балів (рівень D). Студент підготував усі необхідні матеріали практики. При оформленні звітної документації спостерігаються помилки, що впливають на правильність структури занять, недотримання методики проведення; у щоденнику недостатньо спостережень, висновків про проведення занять з учнями; зміст звіту недостатньо аргументований; у відповідях на запитання відчувається недостатній рівень знань. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «добре».

66-60 балів (рівень E). Студент підготував усі необхідні матеріали практики, проте є суттєві зауваження щодо якості їхнього оформлення; спостерігаються помилки, які вказують на недостатнє усвідомлення завдань практики; щоденник, звіт та конспекти занять оформлені неправильно; у відповідях на запитання спостерігаються помилки, що свідчать про значні прогалини у знаннях. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики має позитивну оцінку.

59 і менше балів (рівень F). Студент підготував частину матеріалів практики, при оформленні яких спостерігаються грубі помилки, які вказують на нерозуміння завдань практики, порушення методики проведення занять; неправильно оформлені щоденник, звіт, конспекти занять; при відповіді на запитання допускаються грубі помилки, що свідчать про нерозуміння навчального матеріалу. Характеристика керівника від бази практики має позитивну оцінку, проте у ній є зауваження щодо проходження практики даним студентом.

Таблиця відповідності шкал оцінювання практики здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з практики	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою
100-90	A (відмінно)	відмінно
89-82	B (добре)	добре
81-75	C (добре)	
74-67	D (задовільно)	задовільно
66-60	E (достатньо)	
59 і менше	F (незадовільно)	незадовільно

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, характеристикою та ін.), подається на рецензування керівнику практики від кафедри спеціальної та інклюзивної освіти. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри спеціальної та інклюзивної освіти звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту здобувача вищої освіти.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти зберігаються на кафедрі спеціальної та інклюзивної освіти впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти перед комісією на підсумковій конференції, призначеною завідувачем кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, керівником практики факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи. До складу комісії входять керівники практики від кафедри спеціальної та інклюзивної освіти і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж двох тижнів навчальних занять після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики. За наслідками звіту та його обговорення здобувач вищої освіти одержує диференційований залік.

Місце, час і форму приймання диференційованого заліку з практики визначає деканат факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи і доводить до відома здобувачів вищої освіти та керівників практик.

У здобувачів вищої освіти заочної форми навчання комісія може приймати залік із практики в період сесії, що відбувається після практики.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, а загальні підсумки практики – на вченій

радi факультету спеціальної освіти, психології i соціальної роботи не менше одного разу впродовж навчального року.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Під час захисту навчальної практики можливе використання проєктора й ноутбука для демонстрації презентацій у форматі MS Power Point або інших.

Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення онлайн-відеоконференцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О. В. Чопік]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 212 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/-123456789/6234>
2. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
3. Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
4. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2021. URL: <http://surl.li/twzbve>

2.3. ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА НА ПОСАДІ ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА (ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГА) В ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРАХ

Мета практики: формування компетентностей, необхідних для виконання функціональних обов'язків вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) інклюзивно-ресурсного центру.

Завдання практики

1. Знайомство з інклюзивно-ресурсним центром, директором, вчителями-дефектологами (сурдопедагогами, олігофренопедагогами, тифлопедагогами), вчителями-логопедами, практичними психологами, вчителями-реабілітологами.
2. Складання індивідуального плану роботи, його узгодження з олігофренопедагогом.
3. Ознайомлення з документацією фахівців інклюзивно-ресурсного центру.
4. За можливості участь у проведенні комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини фахівцями інклюзивно-ресурсного центру.
5. Аналіз програм з корекційно-розвиткової роботи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
6. Систематичне відвідування корекційно-розвиткових занять, які проводить олігофренопедагог.
7. Відвідування по 1 заняттю інших вчителів-дефектологів, які працюють у цьому центрі.
8. Розробка 4 конспектів і проведення корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, зі складними порушеннями розвитку).
9. Участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у центрі протягом практики.
10. Ведення щоденника практики.
11. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Базами проходження виробничої практики на посаді вчителя- дефектолога (олігофренопедагога) в інклюзивно-ресурсних центрах є ін-клюдивно-ресурсні центри.

***Компетентності, які мають бути сформовані
у здобувача вищої освіти під час проходження практики***

Відповідно до ОПП спеціальності:

Програмні компетентності навчання: загальні компетентності (01-03, 06, 08):

- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- Здатність працювати в команді.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (03-05, 07):

- Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів.
- Здатність ефективно взаємодіяти з батьками, колегами, іншими фахівцями у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами на засадах партнерства.
- Здатність приймати ефективні рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- Здатність до організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

Організація проведення практики: наказ про проведення практики готує методист з практики, організацію та контроль за проведенням практики здійснює керівник практики. Під час настановної конференції здобувачі вищої освіти одержують завдання практики, методичні рекомендації щодо її проходження. Протягом проходження практики здобувачі вищої освіти мають змогу одержувати консультації у керівника практики. Захист практики відбувається на підсумковій конференції.

Обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

- взяти участь у настановній конференції з питань організації практики у визначений деканатом факультету час;
- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;
- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- своєчасно прибути на базу практики;
- ознайомитися та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку на базі практики;
- ознайомитися з роботою вчителів-дефектологів (сурдопедагогів, олігофренопедагогів, тифлопедагогів), вчителів-логопедів, практичних психологів, вчителів-реабілітологів;
- спостерігати за діяльністю олігофренопедагога;
- відвідувати корекційно-розвиткові заняття, які проводить олігофренопедагог;
- відвідати 1 заняття інших вчителів-дефектологів, які працюють у цьому закладі;
- розробити 4 конспекти і провести ці корекційно-розвиткові заняття для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, зі складними порушеннями розвитку);
- виконати індивідуальне завдання;
- брати участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у закладі протягом практики;
- своєчасно оформити звіт та захистити його в терміни, визначені наказом.

Обов'язки керівника практики від кафедри

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням здобувачів вищої освіти на практику: інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності, правил поведінки в установах, надає здобувачам вищої освіти необхідні документи, програму, щоденник практики, індивідуальне завдання, методичні рекомендації щодо оформлення звітної документації тощо;
- повідомляє здобувачів вищої освіти про форми звітності;
- бере участь у розробці програм практик;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за місцями практики;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;
- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує студентів про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки у залікові книжки;

- здає звіти студентів про практику на кафедрі;
- готує звіт про проведення практики.

Обов'язки керівника практики від баз практики

- розподіляє здобувачів вищої освіти за робочими місцями відповідно до графіка проходження практики, забезпечує ефективність її проходження;
- забезпечує проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки на базі практики та на робочому місці під час виконання конкретних видів робіт; ознайомлює здобувачів вищої освіти з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- забезпечує проходження практики здобувачами вищої освіти в структурних підрозділах підприємства, організації, установи;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- створює необхідні умови для оволодіння здобувачами вищої освіти новою технікою, сучасними технологіями та методами організації праці, сприяє підбору матеріалу для виконання кваліфікаційних робіт;
- оцінює якість проходження практики здобувачами вищої освіти, складає на них характеристику з відображенням у них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь.

Відповідно до укладених угод слідкує за виконанням обов'язків від бази практики, створює умови для роботи студентів.

Правила техніки безпеки

Здобувач вищої освіти виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки, з якими ознайомлюється на настановній конференції. З «Інструкцією №111 з охорони праці та безпеки життєдіяльності для здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, які направляються для проходження практики» можна ознайомитися за покликанням https://drive.google.com/file/d/1YMxR_EUtZo1zmE9GaWcEZR744e5dHKgp/view

Зміст практики

1. Участь у настановній конференції.
2. Знайомство з інклюзивно-ресурсним центром, директором, вчителями-дефектологами (сурдопедагогами, олігофренопедагогами, тифлопедагогами), вчителями-логопедами, практичними психологами, вчителями-реабілітологами.
3. Складання індивідуального плану роботи, його узгодження з олігофренопедагогом і методистом.
4. Ознайомлення з документацією фахівців інклюзивно-ресурсного центру. Зокрема, річним планом роботи інклюзивно-ресурсного центру; річним планом роботи вчителя-дефектолога (олігофренопедагога); щотижневими графіками роботи інклюзивно-ресурсного центру та вчителя-дефектолога (олігофренопедагога); звітами вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) про результати надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами; журналом обліку заяв; журналом обліку висновків про комплексну оцінку; журналом обліку консультацій; особовими справами дітей, які пройшли комплексну оцінку.
5. За можливості участь у проведенні комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, з метою визначення рівня сформованості знань, вмінь, навичок відповідно до освітньої програми або основних критеріїв формування вмінь та навичок дітей дошкільного віку.
6. Аналіз програм з корекційно-розвиткової роботи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
7. Систематичне відвідування корекційно-розвиткових занять, які проводить олігофренопедагог.
8. Відвідування по 1 заняттю інших вчителів-дефектологів, які працюють у цьому центрі.
9. Розробка 4 конспектів і проведення цих корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, з складними порушеннями розвитку).

10. Участь разом з вчителями-дефектологами у різних формах науково-методичної роботи, які проводяться у центрі протягом практики.
11. Ведення щоденника практики.
12. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Індивідуальне завдання

Написати есе на тему: «Порівняльна характеристика різних видів корекційно-розвиткових занять» (на основі відвідування занять інших спеціальних педагогів).

Перелік документів, які веде здобувач вищої освіти під час практики і подає на кафедру після завершення:

1. Щоденник виробничої практики, в якому повинно бути відображено роботу магістранта протягом кожного дня перебування в центрі.
2. Зразки документів олігофренопедагога, зокрема, річний план роботи, 1 календарний план корекційно-розвиткових занять (з дотриманням конфіденційності).
3. 4 розгорнутих плана-конспекта корекційно-розвиткових занять з соціально-побутового орієнтування і розвитку мовлення для дітей з особливими освітніми потребами (з порушеннями інтелектуального розвитку, з затримкою психічного розвитку, зі складними порушеннями розвитку) з підписом олігофренопедагога і його оцінкою.
4. Есе на тему: «Порівняльна характеристика різних видів корекційно-розвиткових занять» (на основі відвідування занять інших спеціалістів).
5. Звіт про проходження практики.

Вимоги до звіту про практику

Звіт про проходження виробничої практики на посаді вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) в інклюзивно-ресурсних центрах має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх завдань практики. Орієнтовна схема звіту має містити такі структурні елементи:

- I. Загальні відомості про проходження практики.
 1. Прізвище, ім'я, по батькові олігофренопедагога, за яким закріплений практикант.

2. Спостереження за роботою олігофренопедагога, ознайомлення з його документацією (загальні враження).
3. Звіт про відвідування корекційно-розвиткових занять.
4. Звіт про проведення корекційно-розвиткових занять.
5. Оволодіння уміннями та навичками проведення роботи.

II. Висновки.

1. Враження від практики.
2. Позитивне в організації та проходженні практики.
3. Труднощі, що виникли під час проходження виробничої педагогічної практики на посаді вчителя-дефектолога (олігофренопедагога) в інклюзивно-ресурсних центрах, пропозиції щодо шляхів їх подолання.

Критерії оцінювання результатів практики та визначення рівня сформованості компетентностей

Програмні результати навчання (4-7, 11-13):

ПРН 4. Добирати та застосовувати ефективні методики комплексного оцінювання розвитку дітей, рефлексувати та критично аналізувати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рівень освітньої підтримки.

ПРН 5. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності та розвитку дитини з особливими освітніми потребами, забезпечувати ефективність власних дій

ПРН 6. Встановлювати ефективну взаємодію з батьками, колегами, фахівцями, різними соціальними інституціями з метою забезпечення якості спеціальної та інклюзивної освіти на засадах партнерства.

ПРН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

ПРН 11. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

ПРН 12. Організовувати та здійснювати методичний супровід процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних закладів освіти та інклюзивного освітнього середовища.

ПРН 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей дітей

Підсумки практики оцінюються диференційованим заліком за 100-бальною системою.

100-90 балів (рівень А). Студент підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. На захисті практики допустив незначні помилки під час відповіді на запитання, що не впливають на розуміння навчального матеріалу та вміння ним оперувати. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

89-82 бали (рівень В). Студент підготував усі необхідні матеріали практики, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому вони мають незначні неточності, які не впливають на загальну структуру; є незначні недоліки при підготовці звіту; у відповідях на запитання на захисті практики спостерігаються часткове нерозуміння матеріалу, труднощі при оперуванні ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно».

81-75 балів (рівень С). Студент підготував усі необхідні матеріали, оформив їх відповідно до вимог. Але при цьому є недоліки у звітній документації; у відповідях на запитання спостерігаються часткове не усвідомлення матеріалу, труднощі оперування ним. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «відмінно» або «добре».

76-67 балів (рівень D). Студент підготував усі необхідні матеріали практики. При оформленні звітної документації спостерігаються помил-

ки, що впливають на правильність структури занять, недотримання методики проведення; у щоденнику недостатньо спостережень, висновків про проведення занять з учнями; зміст звіту недостатньо аргументований; у відповідях на запитання відчувається недостатній рівень знань. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики оцінена «добре».

66-60 балів (рівень E). Студент підготував усі необхідні матеріали практики, проте є суттєві зауваження щодо якості їхнього оформлення; спостерігаються помилки, які вказують на недостатнє усвідомлення завдань практики; щоденник, звіт та конспекти занять оформлені неправильно; у відповідях на запитання спостерігаються помилки, що свідчать про значні прогалини у знаннях. Характеристика студента-практиканта керівником від бази практики має позитивну оцінку.

59 і менше балів (рівень F). Студент підготував частину матеріалів практики, при оформленні яких спостерігаються грубі помилки, які вказують на нерозуміння завдань практики, порушення методики проведення занять; неправильно оформлені щоденник, звіт, конспекти занять; при відповіді на запитання допускаються грубі помилки, що свідчать про нерозуміння навчального матеріалу. Характеристика керівника від бази практики має позитивну оцінку, проте у ній є зауваження щодо проходження практики даним студентом.

Таблиця відповідності шкал оцінювання практики здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з практики	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою
100-90	A (відмінно)	відмінно
89-82	B (добре)	добре
81-75	C (добре)	
74-67	D (задовільно)	задовільно
66-60	E (достатньо)	
59 і менше	F (незадовільно)	незадовільно

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, характеристикою та ін.), подається на рецензування керівнику практики від кафедри спеціальної та інклюзивної освіти. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри спеціальної та інклюзивної освіти звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту здобувача вищої освіти.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти зберігаються на кафедрі спеціальної та інклюзивної освіти впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти перед комісією на підсумковій конференції, призначеною завідувачем кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, керівником практики факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи. До складу комісії входять керівники практики від кафедри спеціальної та інклюзивної освіти і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж двох тижнів навчальних занять після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики. За наслід-

ками звіту та його обговорення здобувач вищої освіти одержує диференційований залік.

Місце, час і форму приймання диференційованого заліку з практики визначає деканат факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи і доводить до відома здобувачів вищої освіти та керівників практик.

У здобувачів вищої освіти заочної форми навчання комісія може приймати залік із практики в період сесії, що відбувається після практики.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, а загальні підсумки практики – на вченій раді факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи не менше одного разу впродовж навчального року.

ЛІТЕРАТУРА

1. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
2. Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
3. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2021. URL: https://drive.google.com/file/d/-0B_EBvdN4dQSlSDVIV04waWZvbW5xVnM2Mmd5Y1FLdi1rUC0w/view?resourcekey=0-tYSPd5dBX2-ZMCs1ShozJA

Розділ 3

ПРОГРАМА ПРАКТИКИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ

3.1. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Мета практики – формування компетентностей, необхідних для цілісного виконання комплексу функціональних обов’язків викладача спеціальності А6 Спеціальна освіта у закладах вищої освіти.

Завдання практики

- поглиблення і закріплення теоретичних аспектів психолого-педагогічних і фахових знань, творче застосування їх у практичній діяльності викладача закладу вищої освіти;
- формування навичок творчого, науково-педагогічного та методичного пошуку, оволодіння ефективними інноваційними педагогічними та інформаційними технологіями; формами і методами навчальної та науково-дослідної роботи зі студентами;
- оволодіння методами і формами педагогічного прогнозування та планування навчально-виховного процесу;
- формування особистісно-моральних та особистісно-вольових якостей, соціально та професійно значущих якостей, світоглядної та громадянської позиції, необхідних для викладача ЗВО;
- створення умов для професійного зростання аспірантів, оволодіння ними специфікою діяльності викладача закладу вищої освіти;
- розвиток уміння аналізувати й оцінювати свою діяльність, а також коригувати її на основі рефлексії, піклуватися про професійне самовдосконалення;

- поглиблення розуміння сутності основних принципових позицій освітньої політики, що проводиться в державі, та умов їх практичної реалізації в закладі вищої освіти;
- розвиток дослідницьких компетентностей науково-педагогічного працівника;
- формування здатності реалізовувати професійні компетентності з виконання трудових функцій викладача закладу вищої освіти у процесі підготовки фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта з дотриманням студентоцентрованого підходу.

Компетентності, які мають бути сформовані у здобувача вищої освіти під час проходження практики

Програмні компетентності навчання відповідно до ОНП спеціальності:

Інтегральна: Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти, застосовувати методологію наукової діяльності та педагогічної науки, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Спеціальні (фахові) компетентності (06, 07):

СК 06. Здатність здійснювати науково-педагогічну та освітню діяльність у закладах вищої освіти (наукових установах), у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 07. Здатність реалізовувати професійні компетентності викладача закладу вищої освіти у процесі підготовки фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями) з дотриманням студентоцентрованого підходу.

Програмні результати навчання (02, 05, 10, 11, 12):

ПРН 02. Розуміти загальні принципи, методи освітніх наук, а також загальну методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти та у викладацькій практиці.

ПРН 05. Розуміти загальні принципи, методи освітніх наук, а також загальну методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері спеціальної та/або інклюзивної освіти та у викладацькій практиці.

ПРН 10. Організовувати та здійснювати освітній процес у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти та викладати навчальні дисципліни зі спеціальної та/або інклюзивної освіти у закладах вищої освіти.

ПРН 11. Володіти сучасними теоріями і концепціями у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, професійною етикою, нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

ПРН 12. Застосовувати сучасні концептуальні та методологічні знання, науково-педагогічні технології, термінологію, знання про сучасний стан розвитку спеціальної та інклюзивної освіти у власних наукових дослідженнях та викладацькій практиці.

Бази практики: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, інші заклади вищої освіти України згідно з укладеними договорами.

Організація проведення практики: наказ про проведення практики готує відділ аспірантури; безпосередню організацію, проведення практики та контроль за нею здійснює кафедра спеціальної та інклюзивної освіти. Під час настановної конференції аспіранти одержують завдання практики і методичні рекомендації до її проведення. По необхідності консультуються у керівника практики, який призначається з числа науково-педагогічних працівників кафедри спеціальної та інклюзивної освіти. По завершенні практики проводиться підсумкова конференція.

Зміст практики

1. Участь у настановній конференції.
2. Планування власної діяльності.
3. Ознайомлення з нормативними документами, які регулюють освітню та наукову діяльність у закладі вищої освіти, який є базою практики.
4. Ознайомлення з освітньо-професійними програмами спеціальності А6 Спеціальна освіта, навчально-методичними комплексами дисциплін, навчальними та робочими програмами, обладнанням кафедр спеціальності.
5. Вивчення тематичного плану науково-дослідних робіт кафедр спеціальності.

6. Вивчення науково-методичної літератури з дисциплін, за якими передбачені лекції і практичні заняття.
7. Відвідування та аналіз занять провідних викладачів спеціальності А6 Спеціальна освіта.
8. Підготовка лекцій, практичних/лабораторних занять.
9. Ознайомлення зі студентами.
10. Читання 2-х лекцій з презентаціями (додаток Т).
11. Проведення практичних, лабораторних занять (4 заняття) (додатки У, Ф).
12. Індивідуальна робота зі студентами.
13. Розробка тестів / контрольної роботи / модульної контрольної роботи.
14. Розробка тематики курсових робіт з освітніх компонентів спеціальності (освітній компонент – на вибір з дотичністю до теми дисертації).
15. Проведення виховних заходів зі студентами.
16. Розробка дослідницьких завдань для практики бакалаврів / магістрів.
17. Участь у засіданні кафедри.
18. Підготовка наукової доповіді для науково-практичної конференції відповідно до теми дисертаційного дослідження (додаток Х).
19. Написання рецензії на студентську статтю (додаток Ц).
20. Проведення засідання студентського наукового гуртка / проблемної групи.
21. Оформлення документації практики.
22. Захист практики, участь у підсумковій конференції.

Зміст роботи за тижнями практики			
1-й	2-й	3-й	4-й
Участь у настановній конференції	Підготовка лекцій, практичних/лабораторних занять		Участь у засіданні кафедри
Планування власної діяльності	Читання лекцій з презентаціями, їх самоаналіз		
Ознайомлення з нормативними документами, які регулюють освітню та наукову діяльність в закладі вищої освіти, який є базою практики.	Проведення практичних, лабораторних занять, їх самоаналіз		

Ознайомлення з освітньо-професійними програмами спеціальності А6 Спеціальна освіта, навчально-методичними комплексами дисциплін, навчальними та робочими програмами, обладнанням кафедр спеціальності	Вивчення тематичного плану науково-дослідних робіт кафедри спеціальності.		Проведення засідання студентського наукового гуртка / проблемної групи
Відвідування та аналіз занять провідних викладачів спеціальності А6 Спеціальна освіта	Індивідуальна робота з студентами		Розробка завдань дослідницького характеру для практики бакалаврів / магістрів
Вивчення науково-методичної літератури з дисциплін, за якими передбачені лекції і практичні заняття	Розробка тематики курсових робіт з освітніми компонентами спеціальності	Розробка тестів / контрольної роботи / модульної контрольної роботи	Підготовка наукової доповіді для науково-практичної конференції.
Підготовка лекцій, практичних/лабораторних занять			Написання рецензії на студентську статтю.
Консультації у керівника практики, викладачів			
Ознайомлення з студентами.			
Проведення виховних заходів зі студентами			
			Оформлення документації практики
			Захист практики, участь у підсумковій конференції

Індивідуальні завдання (дисципліни і теми добираються індивідуально):

- вивчення змісту професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта, його співвіднесення з освітньо-професійними програмами спеціальності;
- визначення співвіднесення нормативних та вибіркокових дисциплін у навчальних планах спеціальності А6 Спеціальна освіта;
- аналіз навчальних програм професійно-орієнтованих дисциплін підготовки фахівців спеціальності А Спеціальна освіта щодо їх відповідності компетентностям, передбаченим в освітньо-професійній програмі;
- розробка планів лекційних занять;
- розробка презентацій з конкретних тем дисциплін професійної підготовки;
- розробка планів і змісту практичних, лабораторних занять;
- добір методів навчання до певних тем з дисциплін спеціальності А6 Спеціальна освіта;
- розробка завдань дослідницького характеру для практики бакалаврів / магістрів;
- розробка фрагментів контрольних і самостійних робіт, екзаменаційних білетів, тестів з корекційної педагогіки;
- розробка завдань для самостійної роботи студентів з дисциплін спеціальності А6 Спеціальна освіта;
- розробка тематики курсових робіт з освітніх компонентів спеціальності (освітні компоненти – на вибір з дотичністю до теми дисертації).
- підготовка доповіді на науково-практичну конференцію;
- розробка виховних заходів зі студентами;
- розробка змісту засідання наукового гуртка / проблемної групи;
- підготовка науково-методичного семінару кафедри;
- написання рецензії на наукову студентську статтю.

Звітна документація

1. Індивідуальний план роботи.
2. Тексти 2 лекцій з презентаціями.
3. Розробки двох практичних / лабораторних занять.
4. Доповідь на науково-практичну конференцію.
5. Тести / завдання контрольної роботи / завдання модульної контрольної роботи.
6. Завдання дослідницького характеру для практики бакалаврів / магістрів.
7. Теми курсових робіт.
8. План виховного заходу зі студентами.
9. Розробка засідання наукового гуртка / проблемної групи.
10. Рецензія на студентську статтю.
11. Щоденник практики.
12. Звіт практиканта за визначеною формою, оцінений керівником практики.
13. Характеристика практиканта, написана керівником і засвідчена печаткою навчального закладу.

При оформленні документації аспірант використовує в якості зразків навчально-методичного комплексу дисциплін кафедри, протоколи засідань кафедри, протоколи науково-методичних семінарів, плани роботи наукових гуртків / проблемних груп, плани виховної роботи кафедри і факультету.

Аспірант дотримується вимог до документації, передбачених Положенням про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Положенням про комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

Відповідно до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка здобувачі вищої освіти повинні:

- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці;
- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- якісно та у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;
- вивчити правила охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку і суворо дотримуватись їх;
- відповідати за виконану роботу та її результати;
- вести щоденник практики;
- своєчасно виконати програму практики, подати звіт та захистити його у терміни, визначені наказом.

Обов'язки керівників практики від кафедри

Відповідно до Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка керівник практики від кафедри призначається наказом ректора відповідно до навчального навантаження науково-педагогічних працівників.

Керівник практики здобувачів вищої освіти від кафедри:

- контролює кількість здобувачів вищої освіти, які проходять практику;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на практику, що сприяють формуванню компетентностей та видає їх здобувачам вищої освіти;
- узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей бази практики;
- до початку практики проводить із здобувачами вищої освіти інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці, оформляє відповідні документи;

- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за місцями практики;
- бере участь у настановних інструктивних нарадах та підсумкових конференціях з питань практики;
- відстежує своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- забезпечує спільно з керівником практики від бази практики високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення необхідних умов праці, організації побуту здобувачів вищої освіти та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань, перевіряє робочу документацію;
- надає методичну допомогу аспірантам при підготовці до проведення занять, відвідує та оцінює залікові заходи, аналізує їх;
- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує аспірантів про порядок подання звітів про практику та їх захисту;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику в складі комісії, оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти аспірантів про практику на кафедру;
- готує звіт про проведення практики.

Правила техніки безпеки

Здобувач вищої освіти виконує правила внутрішнього розпорядку закладу та правила техніки безпеки відповідно до вимог Інструкції № II-26 з охорони праці для асистента викладача, з якими ознайомлюється на настановній конференції (додається до робочої програми).

Вимоги до звіту про практику

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту повідомляються аспірантам на настановній конференції.

Критерії оцінювання результатів практики та визначення рівня сформованості компетентностей

1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, зокрема, викладацької діяльності.
2. Сформованість педагогічної майстерності аспіранта, загальна та мовленнєва культура, ораторське мистецтво.
3. Здатність до самостійного пошуку, оптимального вибору традиційних та інноваційних засобів, прийомів, форм і методів навчання, освітніх технологій.
4. Розвиток педагогічного мислення, вміння вивчати досвід колег, здатність до самоаналізу, об'єктивної самооцінки всіх видів професійної діяльності, власна професійна компетентність.
5. Характер міжособистісних стосунків, які склалися у практиканта з студентами, здатність до особистісно-орієнтованого спілкування.
6. Активність, мобільність у процесі виконання завдань практики, здатність до професійного саморозвитку.
7. Рівень науково-теоретичної підготовки з дисциплін спеціальності, вміння використовувати знання з різних дисциплін у процесі підготовки та проведення лекційних і практичних занять, самостійної і наукової роботи з студентами, адекватність і повнота оперування ними тощо.
8. Здатність брати участь у організації науково-педагогічної роботи профільної кафедри, знання та розуміння принципів організації роботи профільної кафедри.
9. Розвиток вміння створювати власні науково-педагогічні твори за профілем кафедри.

10. Здатність забезпечувати освітній процес підготовки фахівців спеціальності А6 Спеціальна освіта.
11. Здатність здійснювати науково-дослідницьку діяльність.
12. Дисциплінованість та відповідальність практиканта, правильність і грамотність оформлення звітних матеріалів практики.

Підсумки практики оцінюються диференційованим заліком за 100-бальною системою.

Порядок підбиття підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, характеристикою, методичними розробками, рецензіями та ін.), подається на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту здобувача вищої освіти. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, члени комісії з захисту звітів про проходження практики.

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти (щоденник, звіт, характеристика, відгуки тощо) зберігаються на кафедрах впродовж трьох років.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти в комісії, призначеній завідувачем кафедри, факультетським керівником практики. До складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж двох тижнів навчальних занять після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики. За наслідками звіту та його обговорення аспірант одержує диференційований залік.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедри, а загальні підсумки практики – на вчених радах факультетів не менше одного разу впродовж навчального року.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Короткова Ю. М., Новікова О. О., Мухіна Г. В. Основи педагогічної майстерності й творчості викладача закладу вищої освіти: навчальний посібник / за заг. ред. С. С. Вітвіцького. Одеса: Олді+, 2023. 162 с.
2. Миронова С. П., Михальська С. А. Науково-прикладні дослідження і проєкти в спеціальній та інклюзивній освіті: навчальний посібник. Кам'янець-

Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 128 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/-/handle/123456789/8084>

3. Миронова С. П., Чопік О. В. Методика викладання фахових дисциплін спеціальності Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2025. 164 с.
4. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.
5. Ulrich I. Good Teaching in Higher Education Practical. Tips for Planning and Designing Courses. Frankfurt am Main: Springer, 2023. 328 p. URL: <http://surl.li/lpdyyr>

Нормативні джерела

1. Положення про дистанційне навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://drive.google.com/-/file/d/1c--sYRfDI iAT7L766LprKB-x9GGKaEy/view>
2. Положення про електронний навчальний курс освітнього компонента в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-WmwoxctjGT l5 tRFnwgjf1zrXZtl8p/view>
3. Положення про навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://drive.google.com/file/d/1L8T1Twkwn4hvUilKktIQB946p5RhRqCX/-/view>
4. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://drive.google.com/-/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBB0VvL2bTCaLtRbcQA86/view>
5. Положення про освітні програми в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). URL: <https://drive.google.com/-/file/d/1apkc4bdu4wTDTUFtQAsNdFAExi9GLi6d/view>
6. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. URL: <http://music.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/polozhennia-pro-provedennia-praktyky-1.pdf>
7. Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів, навчання, здобутих шляхом неформальної

та/або інформальної освіти. URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

Додаткова

1. Виконання та захист курсових і дипломних робіт студентами спеціальності 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / кол. авт.; за заг. ред. С. А. Михальської. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 120 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Методичні рекомендації до проведення практики для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / [кол. авторів; за заг. ред. О. В. Чопік]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/-123456789/6234>
4. Миронова С. П., Докучина Т. О. Самостійна робота студентів з підготовки до підсумкової атестації за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. 132 с.
5. Освітні технології: навч. метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 255 с.
6. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. 144 с.
7. Самостійна робота студентів з дисциплін професійної підготовки за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчально-методичний посібник / кол. авторів; за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Частина 2. 224 с.
8. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Частина І. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. 238 с.
9. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Частина ІІ. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 224 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПРОТОКОЛ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА УЧНЕМ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

БЛАНК СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА РОЗВИТКОМ ДИТИНИ

Прізвище дитини _____

Клас _____

Перелік запитань, згідно з якими проводилося спостереження	Результати спостережень та дати їх фіксування			
1. Чи проявляє учень активність під час навчальних занять?				
2. Чи ставить запитання для розу- міння змісту роботи?				
3. Чи адекватно сприймає невдачі?				
4. Чи стимулює до активності успіх?				
5. Який темп виконання навчаль- них завдань?				
6. Чи виконує завдання вчителя?				
7. Чи готує домашнє завдання?				
8. Який рівень працездатності під час навчальних занять?				
9. Чи докладає достатньо зусиль для подолання труднощів?				

10. Який рівень допомоги потрібний під час виконання навчальних завдань: стимулююча; організуюча; пояснювальна; інструкція; звуження обсягу завдання; збільшення часу на виконання завдання				
11. Чи уважний учень на уроці?				
12. Чи проявляє інтерес до навчальних завдань?				
13. Чи відчуває учень труднощі розуміння навчальних завдань?				
14. Чи є труднощі у запам'ятовуванні навчального матеріалу?				
15. Чи вміє правильно будувати власне висловлювання?				
16. Чи вміє робити висновки?				
17. Яким завданням надає перевагу: а) репродуктивним; б) пізнавально-пошуковим; в) творчим.				
18. Рівень засвоєння та розуміння навчального матеріалу (низький, середній, високий)				
19. Які інші особливості діяльності учня під час навчальних занять?				

**ПРОТОКОЛ СПОСТЕРЕЖЕННЯ
ЗА УЧНЕМ ПІД ЧАС ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

БЛАНК СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА РОЗВИТКОМ ДИТИНИ

Прізвище дитини _____

Клас _____

Перелік запитань, згідно з якими проводилося спостереження	Результати спостережень та дати їх фіксування			
1. Чи проявляє учень активність під час виховних занять?				
2. Чи взаємодіє з іншими дітьми?				
3. Чи адекватно сприймає невдачі?				
4. Чи стимулює до активності успіх?				
5. Чи активна дитина в іграх?				
6. Чи проявляє ініціативу?				
7. Чи проявляє інтерес у спілкуванні з однокласниками?				
8. Які інші особливості діяльності учня під час навчальних занять?				

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ РУХЛИВИХ ІГОР

Підготовка та проведення будь-якої гри здійснюється у три етапи:

1. Підготовчий.
2. Основний.
3. Заключний.

Залежно від виду гри кожен з етапів має свої особливості, що визначають ефективність їх проведення.

Етапи підготовки та проведення рухливих ігор:

Підготовчий:

Вибір гри. Він передбачає визначення мети, часу проведення, змісту, урахування вікових та фізичних особливостей дітей, кількості учасників, їх інтересів тощо.

Підготовка обладнання та місця для гри. Необхідно визначити заходи безпеки та підготувати гральний майданчик. Обладнання та інвентар мають бути продуманими і підготовленими заздалегідь. На цьому ж етапі відбувається розмітка майданчика, межі якого мають бути яскраво окресленими та визначення розташування гравців.

Основний:

Пояснення правил гри. При цьому необхідно враховувати особливості дітей з особливими освітніми потребами. Тому пояснення повинні супроводжуватись демонстрацією усіх правил із пробним показом.

Призначення ведучих. Ведучого може призначити вчитель, вибрати учні, або ж за жеребом та ін.

Розподіл по командах. Розподіл учнів на команди має враховувати особливості їхнього фізичного розвитку. Команди слід організовувати приблизно однаковими за силами. За бажанням дітей склад команд може змінюватись.

Координація та керівництво грою. Гра починається за сигналом після того, як усі зрозуміють її правила. Під час гри вчитель здійснює її координацію та керівництво. Необхідним є дозування навантаження, що

залежить від віку, первинного порушеннями, психофізичного стану дітей та завдань гри, навантаження у грі може бути незначним, помірним, тонізуючим або тренувальним. Важливим також є суддівство, від об'єктивності якого залежить результат гри.

Заключний:

Завершення гри. Тривалість гри визначається вчителем заздалегідь в залежності від віку, дітей, умов гри. Також гра може закінчитись, якщо у знизився інтерес або ж наявною є перевтома.

Підведення підсумків гри. На цьому етапі визначаються досягнення та помилки дітей. Обговорення та аналіз.

Організація ігрової діяльності з дітьми з інтелектуальними порушеннями передбачає урахування особливостей їх психофізичного розвитку, зокрема: порушення розвитку фізичних якостей, сили, витривалості, швидкості, координаційних здібностей, порушена орієнтація у просторі тощо. Крім цього, необхідно у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку спостерігаються порушення сприймання, пам'яті, мислення, уваги; загальний недорозвиток мовлення, збіднений словниковий запас, що обмежує можливості спілкування та розуміння правил гри; порушення у формуванні основних рухів, що характеризуються зайвим напруженням, скутістю; швидка втомлюваність. Тому правила гри мають бути простими, пояснення їх виконання – лаконічним, чітким і зрозумілим для дітей. Рухи у грі мають бути доступними, важливо враховувати певні особливості фізичного розвитку як у процесі гри, так і у визначенні результатів порівняно з іншими дітьми.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Етапи підготовки та проведення дидактичної гри:

Підготовчий:

Вибір гри. Він здійснюється відповідно до завдань навчально-виховного процесу, вікових особливостей, інтересів, можливостей учнів. На цьому етапі відбувається розробка сценарію та правил, визначається кількість учасників, попередній приблизний розподіл ролей учнів та ролі педагога, оптимальний час для проведення гри.

Виготовлення реквізитів, оформлення приміщення. Передбачається виготовлення або підготовка необхідних для проведення гри дидактичних матеріалів, вибір місця та оформлення зовнішнього вигляду приміщення.

Психологічне налаштування учнів на гру. Важливим є налаштування учнів на гру, актуалізація попереднього досвіду, збагачення знань про предмети та явища навколишнього життя, необхідних для розв'язання ігрових завдань тощо.

Основний:

Ознайомлення учнів зі змістом, завданнями, правилами гри. Педагог пояснює усім учням завдання гри, правила, при необхідності розподіляє окремі ролі (враховуючи особливості психофізичного розвитку учнів) та визначає свою роль у грі.

Забезпечення учнів необхідним обладнанням. На цьому етапі педагог безпосередньо надає учням дидактичний матеріал необхідний для гри, інструктує щодо приміщення та можливості його використання у грі.

Введення учнів у гру. Передбачає введення учнів у ігровий стан. Педагог активізує увагу дітей, просить уявити певну ситуацію.

Координація та керівництво грою. Рівень педагогічного керівництва грою залежить від вікових особливостей учнів, мети та змісту гри, складності дидактичних завдань тощо.

Заключний:

Виведення учнів з гри, аналіз результатів. Педагог закінчує гру у випадку виконання завдань гри, зниженню інтересу чи перевтомі учнів.

Важливо при цьому створити радісну перспективу гри, тобто скерувати свої дії таким чином, щоб учням хотілось продовжити її. Також необхідним є аналіз гри, її результатів, визначення кращих учнів та виділення успіхів кожного.

Підведення разом з учнями підсумку. Необхідним атрибутом завершення гри є визначення того чи сподобалась гра учням, їхніх вражень, виділення позитивних моментів, користі гри для дітей тощо.

При організації дидактичної гри з дітьми з інтелектуальними порушеннями доцільно враховувати некритичність мислення, несформованість вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, недорозвиток довільної уваги, її стійкості, обсягу, підвищену розсіяність, фрагментарність, уповільненість та недостатню осмисленість сприймання, вузький обсяг пам'яті та швидке забування, порушення звуковимови, розуміння зверненого мовлення та ін.

Організація дидактичної гри з дітьми з інтелектуальними порушеннями має відповідати таким вимогам:

- ✓ сюжет, правила гри мають відповідати інтелектуальним можливостям дітей;
- ✓ вид і зміст гри повинен відповідати темі уроку, психофізичним та віковим особливостям дітей;
- ✓ у грі повинно бути достатнє матеріально-технічне забезпечення;
- ✓ пояснення правил гри має бути чітким, доступним для розуміння дітей;
- ✓ вчитель має переконатись чи зрозуміли учні правила гри, за необхідності повторити;
- ✓ під час підведення підсумків слід обов'язково стимулювати учнів до обговорення, висловлювання критичних суджень;
- ✓ гра обов'язково крім дидактичної повинна мати корекційну мету;
- ✓ у процесі гри важливо підтримувати пізнавальну активність учнів, створювати ситуацію успіху, позитивну атмосферу.

**СХЕМА АНАЛІЗУ КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНОЇ
СПРЯМОВАНOSTІ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ**

1. Відповідність корекційно-виховної мети темі заходу.
2. Які стимули застосовувались для формування позитивних взаємодносин між учнями?
3. Яким чином відбувалось формування уявлень про товариськість, дружбу, доброзичливість?
4. Яким чином використовувався життєвий досвід дітей?
5. Як відзначались успіхи учнів; формувалось позитивне ставлення до результатів діяльності?
6. Які прийоми, засоби формування волі, цілеспрямованості використовувались?
7. Як здійснювався розвиток естетичних почуттів, суджень, переживань?
8. Яким чином підтримувався інтерес учнів до виконуваних завдань, формувалась мотивація?
9. Як залучались учні до самостійної цілеспрямованої діяльності?
10. У чому полягав індивідуальний підхід до учнів?
11. Яким чином здійснювалось збагачення та розвиток емоційної сфери учнів?
12. Як відбувався вплив на самоставлення та самооцінку учнів?
13. Позитивні та негативні сторони виховного заходу.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗРОБКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ БЕСІДИ ЯК МЕТОДУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бесіда є методом отримання інформації на основі вербальної комунікації. Проведення бесіди передбачає постановку дослідником запитань досліджуваному та фіксацію його відповідей.

За формою проведення бесіда може бути вільним та стандартизованим опитуванням. Обидві бесіди повинні проводитись за попередньо продуманим планом, містити основні запитання.

При стандартизованій бесіді опитування досліджуваного проводиться за чітким планом заздалегідь визначених запитань.

При вільній бесіді основні запитання можуть доповнюватись додатковими, їх формулювання також може змінюватись для корекції тактики дослідження.

Основними вимогами проведення бесіди є:

1. Встановлення довірливих стосунків між дослідником та досліджуваним із збереженням достатнього рівня.
2. Точна і чітка реєстрація відповідей досліджуваного та характеристика особливостей поведінки.
3. Не допускаються підказування та навіюваність відповідей.

У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами необхідно враховувати:

- ✓ особливості інтелектуальних можливостей;
- ✓ уявлення про навколишнє середовище;
- ✓ стан розвитку мовлення;
- ✓ рівень самоусвідомлення.

Тому для проведення ефективної бесіди з дітьми слід:

- ставити конкретні запитання у формі лаконічних речень;
- уникати подвійних запитань;

- при необхідності повторити запитання, або змінити його форму, конкретизувати;
- бесіда не повинна містити велику кількість запитань і бути виснажливою;
- у бесіді потрібно домагатися не лише констатуючої відповіді, а й пояснення, мотивації.

СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ

1. Загальні відомості про урок (правильне визначення теми та мети уроку, відповідність ходу уроку його меті, зв'язок уроку з сучасним життям).
2. Тип та структура уроку.
3. Здійснення між предметних зв'язків.
4. Методи та прийоми, застосовані вчителем на різних етапах уроку (різноманітність, доцільність, ефективність, реалізація корекційних завдань, індивідуальний підхід).
5. Шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці.
6. Аналіз діяльності учнів на уроці (активність, зосередженість, інтерес до матеріалу, свідомість у процесі навчання).
7. Аналіз діяльності вчителя (уміння володіти класом, встановлення контакту з учнями, педагогічний такт).
8. Наслідки уроку. Досягнення мети уроку; виконання плану уроку; обсяг та рівень знань учнів. Об'єктивність оцінок. Освітньо-виховне та корекційне значення уроку. Підготовленість вчителя до уроку. Наукова та методична ерудиція вчителя.
9. Загальна оцінка уроку. Рекомендації, спрямовані на удосконалення позитивних якостей уроку і подолання його негативних сторін.

СХЕМА АНАЛІЗУ САМОПІДГОТОВКИ

1. Клас, мета.
2. Умови праці, необхідні прилади, підручники.
3. Розміщення учнів в класі.
4. Характер та обсяг домашнього завдання (відповідність рівню пізнавальної діяльності, віку дітей, дню тижня).
5. Форма організації навчальної домашньої роботи (доцільність обраної форми).
6. Способи виконання завдань (чи користуються діти вказівками вчителя, чи дотримуються доцільного варіанту роботи, працюють колективно чи індивідуально).
7. Працездатність учнів, наявність перерв.
8. Проведення індивідуальної роботи з учнями.
9. Рівень володіння навчальним матеріалом вихователя, взаємозв'язок вчителя та вихователя (єдність вимог, методика роботи).
10. Педагогічна майстерність вихователя (уміння володіти класом, реалізувати індивідуальний підхід, педагогічний такт).
11. Висновки та рекомендації (реалізація навчально-корекційної мети; дотримання вимог організації самопідготовки; ефективність методів роботи і типів домашніх завдань).

СХЕМА АНАЛІЗУ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ

- 1) врахування основних потреб дитини з особливими освітніми потребами;
- 2) відповідність актуальних цілей навчання до потреб дитини з особливими освітніми потребами;
- 3) дотримання індивідуального підходу відповідно до навчальних цілей дитини з особливими освітніми потребами;
- 4) особливості планування адаптацій та модифікацій та їх реалізація в навчальному процесі дитини з особливими освітніми потребами;
- 5) залучення батьків до формування цілей програми;
- 6) оцінка розвитку та навчальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами;
- 7) дати загальну оцінку ефективності реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами (відповідність до індивідуальних потреб дитини; індивідуалізованість, дієвість, динамічність, доступність програми; якість отримання освітніх послуг).

ЩОДЕННИЙ ПЛАН РОБОТИ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ

Дата: _____

Клас: _____

ППП учня: _____

№ п/п	Види роботи	Зміст роботи
1.	Індивідуальний супровід дитини	
2.	Відвідування уроків у класі	
3.	Адаптація навчальних матеріалів	
4.	Робота з батьками та педагогами	
5.	Корекційно-виховна робота	

ЖУРНАЛ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДИТИНОЮ З ООП

Приклад 1

ППП учня: _____

День тижня: _____

№ п/ п	Пред- мет	Тема уроку	Спостереження на уроці			
			Навчальна діяльність	Поведінка	Взаємодія з учителем	Допомога асис- тента вчителя
			☐ Актив- ність ☐ Байду- жість ☐ Бажання вчитися ☐ Неба- жання вчитися	☐ Працює зосере- джено ☐ Легко від- волікаєть- ся на под- разники ☐ Швидко втомлю- ється	☐ Контактує ☐ Конфліктує ☐ Потребує індивідуа- льного звернення ☐ Сприймає звернення до всього класу	☐ Підготовка наочності ☐ Підготовка карток зза- вданнями ☐ Навідні запи- тання ☐ Організаційна робота ☐ Допомога в концентрації
			☐ Актив- ність ☐ Байду- жість ☐ Бажання вчитися ☐ Неба- жання вчитися	☐ Працює зосере- джено ☐ Легко від- волікаєть- ся на под- разники ☐ Швидко втомлю- ється	☐ Контактує ☐ Конфліктує ☐ Потребує індивідуа- льного звернення ☐ Сприймає звернення до всього класу	☐ Підготовка наочності ☐ Підготовка карток зза- вданнями ☐ Навідні запи- тання ☐ Організаційна робота ☐ Допомога в концентрації

			☐ Активність ☐ Байдужість ☐ Бажання вчитися ☐ Небажання вчитися	☐ Працює зосереджено ☐ Легко відволікається на подразники ☐ Швидко втомлюється	☐ Контактую ☐ Конфліктує ☐ Потребує індивідуального звернення ☐ Сприймає звернення до всього класу	☐ Підготовка наочності ☐ Підготовка карток з завданнями ☐ Навідні запитання ☐ Організаційна робота ☐ Допомога в концентрації
--	--	--	--	---	---	---

Приклад 2

ППП учня _____

Дата	
Тема уроку	
Академічні навички	
Поведінка на уроці	
Активність участі в освітньому процесі	
Поведінка у позаурочний час	
Спілкування з однолітками	
Взаємодія з дорослими	
Навички самообслуговування	

Приклад 3

Дата _____

Тема уроку _____

Спостереження на уроці _____

Дата _____

Тема уроку _____

Спостереження у позаурочний час _____

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА УРОКУ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ШКОЛІ

I. Загальнокорекційний етап.

1. Організаційна підготовка учнів до праці (привітання, перекличка).
2. Нервово-психологічна підготовка учнів до уроку (активізація уваги, сприймання, мислення).

II. Основний етап.

1. Повідомлення теми, мети і завдань уроку.
2. Підготовча (пропедевтична) частина (підготовка до сприймання нового матеріалу, актуалізація знань, встановлення зв'язків між старим та новим).
3. Формуюча частина (зміст її безпосередньо залежить від мети уроку, тому складовими формуючої частини можуть виступати всі нижченазвані компоненти (комбінований урок), декілька або один із них):
 - а) ознайомлення з новими знаннями, вміннями та навичками;
 - б) уточнення та доповнення матеріалу, корекція неправильно сформованих знань;
 - в) систематизація і узагальнення знань;
 - г) застосування знань у практичній діяльності.
 - д) перевірка знань, умінь і навичок.

III. Заключний етап

1. Підведення підсумків і оцінювання.
2. Пояснення домашнього завдання.
3. Релаксація.
4. Приведення у порядок робочих місць.
5. Створення установки на відпочинок.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА НАПИСАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧНЯ

1. Загальні відомості. Прізвище. Ім'я. По батькові. Дата народження. Ступінь інтелектуального порушення та клінічний діагноз. Чи відвідував ЗДО, чи навчався в ЗЗСО. В яких класах і скільки.
2. Історія розвитку. Стан здоров'я батьків. Особливості протікання вагітності та пологів. Ранній розвиток дитини в сім'ї. Захворювання та травми в дошкільному віці.
3. Сім'я дитини. Склад сім'ї. Чим займаються батьки. Матеріальні умови сім'ї. Режим дня. Взаємостосунки між членами сім'ї. Ставлення членів сім'ї до дитини.
4. Фізичний статус. Фізичний розвиток дитини, чи відповідає він віку учня? Відхилення у фізичному розвитку. Стан моторики. Порушення рухів. Координація рухів. Стан аналізаторів. Чи є хронічні захворювання. Втолюваність.
5. Особливості пізнавальної діяльності.

Увага. Швидкість, обсяг, точність, осмисленість сприймання. Особливості зорового і слухового сприймання. Сприймання форми, величини, кольору, часу, простору.

Пам'ять. Швидкість, повнота, міцність запам'ятовування цифрового, наочного, словесного матеріалу. Особливості довільного і мимовільного запам'ятовування. Осмисленість, точність, повнота відтворення. Використання прийомів запам'ятовування, рівень розвитку логічної пам'яті. Індивідуальні особливості пам'яті.

Особливості мовлення. Рівень мовленнєвого розвитку. Темп і ритм мовлення. Порушення звуковимови. Особливості голосу. Емоційна забарвленість мовлення. Запас слів. Особливості активного і пасивного словника. Особливості засвоєння граматичної будова мови. Стан діалогічного та монологічного мовлення. Особливості писемного мовлення.

Мислення. Особливості аналізу та синтезу, узагальнення та абстрагування. Рівень розвитку наочно-образного та логічного мислення. Вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Розуміння головного в літературному тексті. Здатність робити висновки самостійно.

Характеристика емоційно-вольової сфери учня:

- ✓ особливості емоцій, інтелектуальні, моральні та естетичні почуття учня, їх вплив на процес навчання, вольової якості школяра;
- ✓ спрямованість учня: мотиви навчання, інтереси, ідеали, життєва мета, переконання, світогляд;
- ✓ темперамент і характер учня: особливості темпераменту, звички, вплив виховання і самовиховання на формування його характеру;
- ✓ здібності і навчальна діяльність учня: успішність з різних предметів, зв'язок здібностей та інтересів;
- ✓ учень – член колективу і школи: статус у класі і в школі, участь у громадському житті, виконання доручень, зміст і характер товаришування і дружби.

Загальні висновки: найбільш характерні особливості учня, які слід врахувати при індивідуальному підході до нього, першочергові педагогічні заходи, необхідні для підвищення ефективності виховних впливів на учня.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ

Тема і мета уроку: правильність планування мети уроку (освітня, корекційно-розвиткова, виховна), його завдань; їх відповідність навчальній програмі, календарному плану, можливостям учнів класу та індивідуальним особливостям дітей.

Підготовка вчителя до уроку: володіння навчальним матеріалом, підготовка наочних посібників, методи і технології дистанційного навчання.

Науковий рівень уроку:

- науковість викладу (правильність пояснень фактичного матеріалу, відповідність сучасному рівню розвитку науки і вимогам програм);
- розвиток в учнів умінь і навичок наукового пошуку, ознайомлення їх із способами наукової організації праці, використання проблемних методів навчання.

Методичний рівень уроку:

- ✓ правильність вибору типу уроку, його структури, методів і прийомів навчання;
- ✓ реалізація принципів спеціальної дидактики;
- ✓ корекційна спрямованість методів навчання;
- ✓ доцільність обраних методів навчання, активність учнів, їхня увага, інтерес, самостійність, працездатність, контакт учителя з учнями класу;
- ✓ зв'язок матеріалу уроку з життям, з практичною діяльністю учнів, реалізація міжпредметних взаємозв'язків;
- ✓ характер труднощів, які виникали у школярів під час роботи уроку і способи їх подолання вчителем;
- ✓ форми пояснення дітям домашнього навчального завдання;
- ✓ поведінка учителя на уроці: вміння тримати себе, педагогічний такт (стриманість, вимогливість, чуйність), ставлення до учнів, культура мовлення, стиль педагогічного спілкування та взаємодії.

Корекційна значущість уроку:

- ✓ за допомогою яких методів, засобів, прийомів досягається корекційна мета уроку, своєрідність корекційно-виховної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями, чи враховуються індивідуальні особливості учнів;
- ✓ урахування вимог охоронно-педагогічного режиму: створення робочої обстановки, санітарно-гігієнічних умов праці, доступність завдань, їхнє дозування, чергування праці й відпочинку, підтримка працездатності дітей тощо.

Загальні висновки:

- ✓ досягнення мети уроку;
- ✓ пропозиції і поради щодо поліпшення якості підготовки і проведення наступних уроків.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПISУВІДПОВІДНО ДО ДСТУ 8302:2015

В Україні з 01 липня 2016 р. набув чинності ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання», який установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їх складання й розміщення у документах.

Стандарт розроблено фахівцями Книжкової палати України імені Івана Федорова і його дія поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. Зазначено, що «Стандарт призначено авторам творів, видавцям, фахівцям редакцій засобів масової інформації, інформаційних центрів тощо».

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел у дисертації з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.

	7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ :Талком, 2016. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.

	6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг.ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні таконституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

Дисертації	1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі танормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>ГолосУкраїни</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. №3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісникУкраїни</i>. 2017. № 4. С. 530–543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісникУкраїни</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.

Архівні документи	1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Ін-формація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і слово-сполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

Каталоги	1. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ.наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр.покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковичав незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	1. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197. 2. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.

Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	1. Антонович М. Жертьви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 4. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали ІІІ регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового видання	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	1. Коломєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріж-

	жя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. 3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/-control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 20–27.

URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/-files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf>.
(дата звернення: 15.11.2017).

4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. *Наука та інновації*. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: <https://doi.org/10.15407/scin12.06.006>.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ НАУКОВОЇ СТАТТІ

1. Заголовок статті.
2. Автор(и) статті.
3. Джерело статті.
4. Основна ідея статті ... (Основна ідея статті полягає у ... Стаття присвячена ... В статті розглядається ... Метою статті є дати читачеві де- яку інформацію про ... Мета статті полягає в наданні читачеві матеріалів про...)
5. Резюме статті (не більше 5-10 речень).
6. Законспектуйте уривки зі статті, які є важливими для Вас і Вашої професійної діяльності (до 1 сторінки).
7. Вкажіть факти, які виявилися новими для вас.
8. Вкажіть, які тези суперечать вашим поглядам.
9. Вкажіть питання, які залишилися без відповіді в статті, і, якщо можна, дайте свою відповідь стисло.
10. Зробіть загальну оцінку статті.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ ПУБЛІКАЦІЇ
*(у зразку подано загальні вимоги до оформлення наукової публікації,
які можуть відрізнятися залежно від її виду
чи особливостей наукового видання)*

Наукова публікація повинна містити такі необхідні елементи:

- 1) постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- 2) аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття;
- 3) формулювання мети статті;
- 4) виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- 5) висновки дослідження і перспективи подальших наукових розвідок його теми.

Послідовність структурних елементів статті.

1. Бібліографічний показник (УДК) ліворуч.
2. Назва статті (посередині) – великими літерами.
3. Ініціали та прізвище автора (авторів), місце роботи, місто проживання, адреса електронної пошти.
4. Анотація до статті.
5. Ключові слова.
6. Текст статті (має містити зазначені вище елементи).
7. Список використаних джерел (список цитованої літератури подавати за алфавітом).

Технічні вимоги до оформлення наукової публікації:

- ✓ Обсяг публікації – 3-5 сторінок.
- ✓ Електронна версія матеріалів: орієнтація – книжкова, формат *.docx, *.doc, шрифт – Times New Roman, 14 кегль, інтервал – 1,5, абзацний

відступ – 1,25 см; усі поля – 20 мм. Особливу увагу слід приділити правильному використанню знаків дефіс («-») та тире («–»). Між ініціалами та прізвищем використовувати нерозривний пробіл (І. В. Петренко).

- ✓ Список використаних джерел повинен бути оформлений відповідно до стандартів бібліографічного опису (див: Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічні посилання. Загальні положення та правила складання»). Зразок оформлення посилань на використані джерела в тексті: [3, с. 125- 130], [2; 3].

Приклад оформлення

УДК____

Іванов І.О., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
*Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Анотація...

Ключові слова (3-5 слів)

Текст...

Список використаних джерел

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА КОНСПЕКТУ ЛЕКЦІЇ

1. Тема лекції.

Формулювання теми має відповідати робочій програмі ОК.

2. Обсяг годин.

Вказати кількість годин, відведених на вивчення теми, в тому числі: лекції, практичні, лабораторні заняття.

3. План лекції.

Для теми, розрахованої на 2 години, доцільно виділити 3-4 пункти плану.

4. Основна література та додаткові джерела для самостійної роботи.

Рекомендувати 3-4 сучасних джерела основної літератури та додаткові джерела.

5. Виклад матеріалу відповідно до плану лекції з визначенням питань та завдань, які виносяться на самостійне опрацювання.

Матеріал лекції представити відповідно до плану, виділяючи це в конспекті. Доцільно структурувати текст лекції ще й за підпунктами. До кожного пункту плану виділити питання та завдання самостійної роботи, які повідомити студентам.

6. Підведення підсумків.

Узагальнення матеріалу лекції з рекомендаціями щодо практичних занять і самостійної роботи.

Вимоги до лекції, її види описані у посібнику: Миронова С. П., Чопік О. В. Методика викладання фахових дисциплін спеціальності Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 164 с URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8699>

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

1. Тема.
2. Мета.
3. План.
4. Перевірка попередньої підготовки студентів з теми заняття: коротке опитування, тести, письмова робота тощо.
5. Аудиторна практична робота студентів (в підгрупах чи індивідуально):
 - виконання практичних завдань;
 - тренувальні вправи;
 - творчі завдання;
 - ділові ігри з імітацією професійної діяльності;
 - обговорення результатів самостійної роботи;
 - виступи з доповідями, презентаціями, рефератами та їх обговорення;
 - захист моделей, схем та ін.
6. Підведення підсумків, висновки.
7. Завдання для подальшої самостійної роботи, рекомендація літературних джерел.

Вимоги до практичного заняття описані у посібнику: Миронова С. П., Чопік О. В. Методика викладання фахових дисциплін спеціальності Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 164 с. URI: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8699>

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА ЛАБОРАТОРНОГО ЗАНЯТТЯ

1. Тема.
2. Мета.
3. План.
4. Перевірка попередньої підготовки студентів з теми заняття: коротке опитування, тести, письмова робота тощо.
5. Виконання лабораторних завдань студентами:
 - перелік завдань для індивідуальної чи підгрупової роботи.
6. Підведення підсумків, висновки.
7. Завдання для подальшої самостійної роботи, рекомендація літературних джерел.

Вимоги до лабораторного заняття описані у посібнику: Миронова С. П., Чопік О. В. Методика викладання фахових дисциплін спеціальності Спеціальна освіта: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 164 с. URI: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8699>

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАУКОВОЇ ДОПОВІДІ

1. Тема доповіді.
2. Актуальність теми.
3. Стан розробки наукової проблеми загалом і теми, зокрема в науці і практиці.
4. Представлення результатів дослідження та їх практичного значення.
5. Короткий висновок і перспективи дослідження.

Вимоги до презентації описані в посібнику: Миронова С. П., Михальська С. А. Науково-прикладні дослідження і проекти в спеціальній та інклюзивній освіті: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 128 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/8084>

ОРІЄНТОВАНА СТРУКТУРА РЕЦЕНЗІЇ НА СТАТТЮ

1. Офіційна назва: рецензія на статтю; ПІП рецензента.
2. Вступ.
 - назва статті;
 - автор статті.
3. Загальна характеристика:
 - оцінка актуальності дослідження; його важливості для сучасної науки чи практики;
 - мета: короткий опис того, чому присвячена стаття і що саме автор намагався дослідити.
4. Основна частина:
 - наукова новизна: оцінка того, які нові результати, висновки чи підходи пропонує автор;
 - методологія: аналіз того, чи правильно підібрані методи дослідження та чи коректно вони застосовані;
 - достовірність та аргументованість: оцінка того, наскільки висновки логічні, чи підтверджуються вони наведеними даними та літературою;
 - структура та стиль: відповідність академічному стилю, логічність викладу матеріалу, правильність оформлення.
5. Зауваження та недоліки:
 - наявність помилок (фактичних, логічних, методологічних), які потребують обов'язкового виправлення;
 - побажання/рекомендації (якщо є) щодо покращення стилістики, розширення списку літератури чи доповнення статті ілюстраціями.
6. Висновок про матеріал статті загалом.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БУЙНЯК Мар'яна Геннадіївна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ВАЛЬКО Тетяна Ігорівна – доктор філософії, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ДМІТРИЄВА Оксана Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ДОКУЧИНА Тетяна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

МАРЦІНОВСЬКА Ірина Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

МИРОНОВА Світлана Петрівна – проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, професор.

МИХАЛЬСЬКА Світлана Анатоліївна – доктор психологічних наук, професор, завідувач, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

МИХАЛЬСЬКА Юлія Анатоліївна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ЧОПІК Олена Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

НАВЧАЛЬНЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо проведення практики для здобувачів вищої
освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта
(за спеціалізаціями) спеціалізації А6.02 Корекційна
психопедагогіка галузі знань А Освіта

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

За загальною редакцією О. В. Чопік

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Підписано 7.09.2026. Формат 60x84/16. Гарнітура «Cambria».
Об'єм даних 2,1 Мб. Обл.-вид. арк. 6,2. Зам. № 1275.

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.
Свідоцтво серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.

Виготовлено в Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.